

**T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİ VELİLERİNİN
KALİTELİ EĞİTİM BEKLENTİLERİ**

Ali YÜCEBAŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Yaşar BARUT**

İSTANBUL, Eylül 2018

**T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİ VELİLERİNİN
KALİTELİ EĞİTİM BEKLENTİLERİ**

**Ali YÜCEBAŞ
(122001858)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Yaşar BARUT**

İSTANBUL, Eylül 2018

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİ VELİLERİNİN
KALİTELİ EĞİTİM BEKLENTİLERİ

Ali YÜCEBAŞ
(122001858)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İŞLETME ANABİLİM DALI

İŞLETME YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih: .../.../2018

Tezin Savunulduğu Tarih: 24/08/2018

Tez Danışmanı: Dr.Öğr. Üyesi Yaşar BARUT

Diğer Jüri Üyeleri:

1. Dr.Öğr. Üyesi Yaşar BARUT

2. Doç. Dr. Ercümen ERSANLI

3. Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ

.....

.....

.....

.....

İSTANBUL, Eylül 2018

TEŞEKKÜR

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde pek çok kişi katkıda bulunmuştur. Özellikle çalışmaya gerekli özveriği göstererek gönüllü olarak katılan, görüşleri ile araştırmanın verilerini oluşturan anne-babalar ve onlarla görüşmemi sağlayan okul yöneticilerine ve meslektaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince beni kırmayıp, yoğun çalışmalarının arasında bana vakit ayıran, kusurlarımı kırmadan düzeltmeye çalışan, her zaman yapıcı eleştirileriyle ve olumlu katkılarıyla bana destek veren, yüksek lisansımı tezli olarak tamamlamam için çaba sarf eden, değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Yaşar BARUT'a ve verilerin istatistik değerlerini bulmamda bana yardımcı olan hocam Doç. Dr. Murat GÖKALP'a çok teşekkür ederim.

Çalışmamda öğrenci velilerine ulaşmamdaki büyük katkılarından dolayı yardımcı olan öğretmen arkadaşlarım Gökhan SEVİNÇ, Murat SARIALIOĞLU, Şenol BALCI'ya, tüm çalışma zamanlarımda desteğini esirgemeyen arkadaşım Erol ÇAKIR'a ve hayatımın her anında olduğu gibi bu çalışmamda da yanımda olan eşime çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

KABUL VE ONAY SAYFASI	I
TEŞEKKÜR	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	IX
SUMMARY	X
KISALTMALAR	XI
TABLO LİSTESİ.....	XII
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER	2
2.1. Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel eğitim	2
2.2. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitim Alabilecekleri Eğitim Ortamları	3
2.3. Kaynaştırma	4
2.3.1. Tam Zamanlı Kaynaştırma	5
2.3.2. Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma.....	5
2.3.3. Yarı Zamanlı kaynaştırma.....	6
2.3.4. Özel Sınıf	6
2.3.5. Gündüzlü Özel Eğitim Okulu	7
2.3.6. Yatılı Özel Eğitim Okulu	7
2.4. Kaynaştırma Uygulamalarında Yasal Dayanaklar	7

2.5. Avrupa ve Türkiye'nin Kaynaştırma Eğitimine Bakışı	9
2.6. Kaynaştırma Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	11
2.7. Kaynaştırmayı Başarıya Ulaştıran Etmenler	12
2.7.1. Öğretmenler	12
2.7.2. Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler	13
2.7.3. Kaynaştırma Öğrencileri	14
2.7.4. Okul Yönetimi	15
2.7.5. Veliler	16
2.7.6. Kaynaştırma Öğrencinin Fiziki Ortamı	18
2.7.7. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları	18
2.7.8. Destek Özel Eğitim Hizmetleri ve Ek Hizmetler	19
2.8. Kaynaştırmanın Yararları	19
2.9. Kaynaştırma Eğitimi Gereksinimli Öğrencilerin Genel Özellikleri	22
2.9.1. Fiziksel Özellikler	22
2.9.2. Sosyal Özellikler	22
2.9.3. Akademik Özellikler	22
2.9.4. Kişilik Özellikleri	23
2.9.5. Aile ve Sosyal Yapıları	23
2.9.6. İş ve Mesleki Özellikler	23
2.10. Kaynaştırma Sınıflarının Özellikleri	23
2.10.1. Etkili Öğretim ve Sınıf Yönetimi Sunulması	24
2.10.2. Başarılı Sınıf Yönetimi	24
2.10.3. Uygun Öğretim Teknikleri	24
2.10.4. Etkili Uyarlamalar	24
2.10.5. Öğretimde Esneklik	24
2.11. Kaynaştırma Eğitimi Görevlilerinin Özellikleri	25

2.12. Kaynaştırma Eğitimi Beceri Programları	25
2.12.1. Özbakım Beceriler	25
2.12.2. Sosyal Beceriler	25
2.12.3. Temel Akademik Beceriler	26
2.12.4. İş ve Mesleki Beceriler	26
2.12.5. Kendini Tanıma Becerileri	26
2.12.6. Vatandaşlık Becerileri	27
2.13. Kaynaştırma Alanı İle İlgili Yapılan Çalışmalar	27
2.13.1. Öğretmenlerle İlgili Yapılan Çalışmalar	27
2.13.2. Öğrencilerle İlgili yapılan Çalışmalar	30
2.13.3. Velilerle İlgili Yapılan Çalışmalar	32
2.14. Amaçlar	36
2.15. Önem	37
2.16. Sınırlılıklar	38
BÖLÜM 3. TEZ ÇALIŞMALARI	38
3.1. Yöntem	38
3.2. Araştırma Modeli	38
3.3. Katılımcılar	39
3.3.1. Araştırma Yapılan Okullar	39
3.3.2. Araştırmaya Katılan Veliler	39
3.4. Verilerin Toplama Süreci	39
3.5. Ölçmeler	41
3.6. Kişisel Bilgi Formu	41
BÖLÜM 4. SONUÇ VE ÖNERİLER	42
4.1. KEİYAÖ Kişisel Bilgiler Bölümü Değerlendirme	42

4.2. KEİYAÖ Maddeleri Değerlendirme	46
4.3. KEİYAÖ Güvenilirliği ve Yapı Geğerliliği	46
4.4. Tartışma	50
4.5. Öneriler	61
4.5.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	61
4.5.2. İleri araştırmalara Yönelik Öneriler	62
KAYNAKLAR	63
EKLER	67
ÖZGEÇMİŞ	69

ÖZET

KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİ VELİLERİNİN KALİTELİ EĞİTİM BEKLENTİLERİ

Bu çalışmada; kaynaştırma eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu, kaynaştırma öğrencisi bulunan velilerinin de bu konudaki daha kaliteli eğitim beklentileri belirlenmek istenmiştir.

Kaynaştırma eğitiminin daha verimli uygulanabilmesi için toplumun ve normal gelişim gösteremeyen bireylerin çevrelerinin öncelikle, normal gelişim gösteremeyen bireylerin engellilik durumlarını kabullenip ona göre edinimler sergilenmelidir. Bu bağlamda özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitimlerinin ve topluma uyum sağlamalarının başarılı olabilmesi için velilerin yardımı ile eğitimciler büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada da kaynaştırma eğitimi alan ğrenci velilerinin, ğrencilerinin aldığı/alacağı en iyi kalitede bir eğitim beklentilerini araştırmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, kaynaştırma ğrenci velilerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilik algılarının llmesine yönelik Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlilik Algıları leği (KEİYAÖ) lme aracı geliştirilmiştir.

Ölçek, çocuğu örgün eğitim kurumlarına devam eden ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan veliler 160 kişi olup Samsun il ve ilçelerinde yaşamaktadır. Araştırma alışma grubunu uygun örnekleme yoluyla seçilen, araştırmaya katılmaya gönüllü bireyler oluşturmuştur.

Ölçeğin yapı geçerliliği ve güvenilirliğini test etmek için veri analizleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Eğitimi, lek geliştirme, Yeterlilik Algısı
Tarih: Ağustos 2018, İSTANBUL

SUMMARY

QUALIFIED EDUCATION EXPECTATIONS OF PARENTS OF INCLUSIVE STUDENTS

In this study, it is aimed to emphasize that inclusive education is an inseparable part of general education and specify the qualified education expectations of inclusive students' parents.

In order to perform more productive inclusive education, the society and the parents of individuals who can't show normal development should accept their disability status and also present appropriate attitude to their status. In this regard to succeed in the education and the rehabilitation of individuals with special training needs educators with the aid of parents have great importance. This work targets to research the most qualified education expectations of parents whose students have inclusive education. For this purpose, to measure to parents' efficiency perception on inclusive education "The Scale of Efficiency Perception concerning Inclusive Education" is developed.

The scale includes the parents of students who have formal education or take rehabilitation services. The study group consists of 160 people and they live in the city centre or districts of Samsun. This group was chosen with suitable ways of sampling and it contains volunteer parents to participate in the survey.

In an effort to test the validity and dependability of the scale the data analyses are performed.

Key Words: Mainstreaming Education, Scale Development, Perception of Qualification

Date: August 2018, İSTANBUL

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
KEİYAÖ	: Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlilik Algıları Ölçeği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÖEMÇK	: Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
SBDS	: Sosyal Beceri Dereceleme Ölçeği
TKB	: Teftiş Kurulu Başkanlığı
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname

TABLO LİSTESİ

	<u>SAYFA NO</u>
Tablo 1. Velilerin Cinsiyeti	42
Tablo 2. Velilerin Yaşları.....	43
Tablo 3. Velilerin Eğitim Durumu.....	43
Tablo 4. Velilerin Toplam Çocuk Sayıları.....	44
Tablo 5. Velilerin Ekonomik Durumları.....	45
Tablo 6. Velilerin Oturdukları Ev	46
Tablo 7. Madde Toplam Korelasyonları ve Cronbach Alpha Değerleri.....	46
Tablo 8. Maddelerin Varyans Değerleri.....	48

BÖLÜM 1 GİRİŞ ve AMAÇ

Birey, toplumun varlığını sürdürebilmesi noktasında gerekli en temel ögedir. Uygarlaşma zemini içerisinde yer almak isteyen her toplum, sağlıklı ve eğitilmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Eğitim, toplum içinde yeteneklerini en azami bir biçimde kullanabilmesini sağlayan etkinlikler bütünüdür. Eğitim en önemli görevi, bireylerin beklentilerini karşılayacak ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanabileceği eğitimi özümsemesini sağlamaktır. Gelişmiş toplumlarda, bireyin toplumun üyesi olma istekleri için ihtiyaç duyulan eğitim; bireyin kendisine ait özellikleri, beceri ve yetenekleri gözönünde bulundurarak bu beceri ve yeteneklerden kaynaklanan farklılıklar doğrultusunda eğitim programları düzenlenmesi ile gerçekleşecektir. Normal gelişim gösteren bireyler ile özel eğitim gereksinimli bireylerin birlikte eğitim almaları, çağdaş toplumların en önemli hedefidir. Bireysel farklılıkları olan bireylerin eğitsel ve sosyal yönden bütünleşmeleri, bireyselleştirilmiş eğitim programlarıyla gerçekleştirme çalışmaları, kaynaştırma eğitiminin yegâne nedenidir.

Gelişimleri normal seyreden bireyler gibi özel eğitime ihtiyaç duyulan bireyler için de başarmak, takdir edilmek, sevmek, çevresindeki insanlarla sosyal ilişki kurabilmek ve bu ilişkiyi devam ettirmek, hiç kimseye muhtaç ve bağımlı olmadan yaşamak istemektedirler. Bu durum özel eğitim gereksinimi duyulan bireylerin doğal hakkı olduğu gibi, toplumsal barış ve kalkınma anlamında da en önemli kaynaklardandır. Gelişiminde olumsuzluk bulunan bireylere verilmesi gereken eğitimin niteliği ne kadar olumlu olursa, bu bireylerin yaşadığı toplumun üyesi olması ve toplum tarafından kabul görmesi, o denli başarılı olacaktır.

Toplumun küçük bir örneği olan okullarımız da kaynaştırma öğrencilerinin toplumun bir ferdi olabilmesi için vazgeçilmez ögedir. Okullarda sağlıklı oluşturulan kaynaştırma eğitimi ile hayatın her kesitinden akranları ile sosyal kabul ortamı oluşacaktır. Bu akranları ile birlikte kaynaştırma öğrencisinin sosyal iletişim halinde olması ileriki yaşamlarda da aynı uyumun sağlanması için sağlam bir temel atılmış olacaktır.

Bu nedenle; kaynaştırma eğitimi, bireyin devam ettiği okulda kaynaştırmanın önemli bir birimi olarak değil okulun her bölümünde, okulla bütünleşmiş olarak görülmeli ve daha etkili bir eğitim için gerekli tedbirlerin alınması gerekir.

BÖLÜM 2 GENEL BİLGİLER

2.1. Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim

Toplumda kendisine yer bulan her bir bireyin eğitimden istifade etme hakkı bulunmaktadır. Eğitimde hedef bireylerin ihtiyaç ve bireysel farklılıkları dikkate alınarak geliştirilecek olan programlarla bireylere; iletişim, kendini gerçekleştirme, üretken olma yeterliliği kazandırmaktır. Ancak her çocuk farklı öğrenme ve duygusal özelliklere sahiptir (Acar, 2000). Farklı olan çocuk, çevresinden kendine sunulan uyaranları, olağan kabul edilen yollardan alamayan ya da kendini olağan yollarla ifade edemeyendir (Heward, 2000, Akt.: Ataman, 2003). Farklı olup, gereksinimleri olağanın dışı karşılanması gereken özel gereksinimli çocuk terimi, öğrenme ya da davranış problemleri gösteren bireyleri, bedensel ve duygusal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar, zihinsel olarak ve özel yetenekli çocukları da kapsamaktadır (Eripek, 2007).

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararname, özel gereksinimli çocuğu, “*çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey*” olarak tanımlanmıştır (MEB, 1997).

Farklılıkları nedeniyle özel gereksinimli olan çocuk, gereksinimleri doğrultusunda normal gelişim gösteren çocukların aldıkları eğitimi almakta zorluk çekmektedirler. Özel gereksinimli çocuğun gereksinimleri doğrultusunda, akranlarından ayırmadan, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının düzenlenerek, toplumda bağımsız bireyler olarak yer almalarını sağlayacak ortamlarda özel eğitim hizmetlerinden faydalanmaları gerekmektedir. Özel eğitimin genel eğitimden en önemli farkı, normal gelişim gösteren çocukların kendiliğinden edindikleri becerileri özel gereksinimli çocukların

edinebilmeleri için, öğretimin çocukların gereksinimleri doğrultusunda bireyselleştirilmesi, planlı olarak uygulanması ve değerlendirilmesidir (Eripek, 2007; Ataman, 2003). Bu doğrultuda yasa ve yönetmeliklerle, özel eğitim hizmetleri ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Özel eğitim öğrencilerinin eğitimi anayasamız tarafından güvence altına alınmıştır. Bu güvence 31.05.2006 tarihli Kanun Hükmünde Kararname’de özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında yetişmiş personel gerektiği belirtilmiştir. Aynı kararnamede öğrenciye uygun geliştirilmiş eğitim programlarının tasarlanmasıyla eğitime başlanmalı demektir. Kararnamenin devamını yetişmiş personel ile bireyin gelişim alanları ve akademik yeterliliğine dayalı olarak yapılan eğitimidir diyerek tamamlamıştır.

Bireysel farklılığa sahip çocukların en önemli ihtiyacı gereksinimleri doğrultusunda planlanmış özel eğitimidir. Özel eğitim diğer bir ifadeyle, çoğunluktan farklı olarak üstün zekâlı bireyleri daha üst seviyelere çıkarırken, yetersizliği olan bireylerin yetersizliğini engele dönüşmesini engelleyip toplumda akademik ve sosyal yönden kendine yeter birey olmasını sağlayan eğitim olarak tanımlanmaktadır (Heward, 2000, Akt.: Ataman, 2003). Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, özel gereksinimli bireylerin yetersizliklerinin, yaşamına engel olacak durumları önleme ve yetersizliklerine rağmen başarılı olabilmeleri için uygun ortamlarda özel eğitim hizmetleri sunulması büyük önem taşımaktadır.

2.2. Özel İhtiyaçları Olan Bireylerin Eğitim Alabilecekleri Eğitim Ortamları

Özel ihtiyaçları olan bireylerin, öz yeterliliğine sahip insanlar olmaları, toplum hayatında üreten ve bağımsız yaşayabilme becerilerine sahip olmaları, kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları taşımaları, toplumun içinde olabilmeleri ve birey olarak varlıklarını sergileyebilmeleri büyük önem taşımaktadır. Olması gereken bilgi ve becerilere erişebilmeleri ise, yeterlilikleri ve gereksinimleri dikkate alınarak sağlanacak olan özel bir eğitim ile mümkündür. Özel gereksinimli insanlar, yetersizlikleriyle alakalı eğitim yaşamından faydalanmaktadırlar. Genel eğitim ortamlarından faydalanmalarının temelinde ise, en az kısıtlayıcı eğitim ortamı kavramı yatmaktadır (Eripek, 2007).

2006 yılında çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışları ile akademik bilgi ve beceri kazanmaları sağlanarak toplumla bütünleşmeleri amacıyla

verilen destek eğitim hizmetleri bireyin akranlarıyla her alanda uyumunu sağlayan eğitim ortamı olarak tanımlanmaktadır(tkb.meb.gov.tr/yönetmelik).

Özel eğitimde, özel olarak ilgilenilmesi gereken öğrencinin en az kısıtlayıcı eğitim ortamına yerleştirilmesidir. Ancak, öğrenci gelişimi için uygun ortam oluşturulmaya çalışılırken, öğrencinin yetersizliği yanısıra duygusal ve davranışsal özellikleri, velinin ve sosyal çevre de büyük oranda etkileyecektir (Eripek, 2007).

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin, gereksinimlerine uygun eğitim aldıkları ortamlar farklılık arz etmektedir. Özel eğitim alması gereken bireylerin eğitimlerinin verildiği ortamları, en az sınırlayıcı eğitim alanlarından en fazla sınırlayıcı eğitim alanlarına doğru düzenlenmiştir. Bundan sonraki bölümde, kaynaştırma ve kaynaştırmanın her bir eğitim ortamı türü tanımlanacaktır.

2.3. Kaynaştırma

Kaynaştırma eğitimi, bireyselleştirilen programlarla engelli bireyin normal gelişim gösteren bireylerle eğitsel ve sosyal yönden birarada yaşama hakkını yerine getirme işlemleridir.

Bütün insanlar gibi özel eğitim alması gereken bireyler de normal gelişim gösteren vatandaşlarla sosyal ilişki içinde olabilmek ve bunu devam ettirebilmek, çevresindekiler tarafından sevmek, onaylanmak ve değerli görülmek, takdir edilip beğenilmek, kimseye muhtaç olmadan bağımsız yaşamak istemektedirler. Bu istek onların en doğal hakkı olmasının yanında, toplumsal bütünlüğün ve ilerlemenin de yapıtaşlarını oluşturmaktadır.

Kaynaştırma eğitimin tanımından yola çıkarak kaynaştırma eğitimindeki amaç; normal gelişim gösteren bireylerle özel eğitim alması gereken bireylerin aralarında oluşan karşılıklı etkileşimdir. Ayrıca normal gelişim düzeyi gösteren bireylerinde, toplumsal yaşamın içinde yer alan özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bulunduğu, onlarla birlikte yaşamının kaçınılmaz olduğunun bilincinde olmalarını sağlamaktadır.

Kaynaştırma eğitiminin amacı bireyi normal gelişim gösteren birey durumuna getirmek değildir. Onların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda davranışların ve kazanımların davranış değişikliği meydana getirip, toplumsal yaşam içerisinde uyum sağlayabilmesine olanak tanıma etkinlikleridir.

Kaynaştırma öğrencilerine verilen eğitimin kalitesinin yüksekliği ne kadar fazla olursa olsun bireyin yaşadığı ortamda kendisine bir yer bulduramıyorsa ve toplum tarafından kabul edilip birlikte yaşamayı sağlamıyorsa eğitimin verimliliği yoktur.

Kaynaştırma eğitimi, özel eğitim almasına ihtiyaç duyulan bireylerin eğitimlerini destek eğitim hizmetleri de sağlanarak normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte resmi ve özel olmak üzere okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanır.

Kaynaştırma eğitimi, özel eğitime gereksinimi olan öğrenciyi normal gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu sınıfa yerleştirmenin yanında çeşitli düzenlemelerle bireylerin eğitsel ve sosyal olarak bütünleşmesini (entegrasyonunu) sağlamak gerektirir. Toplumsal kabul ve sosyal uyum için, çocuğun fiziksel özellikleri, akademik ve etkileşim becerileri önem taşımaktadır. Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler bu üç hususta dezavantajlıdır.

Bu nedenle kaynaştırma öğrencileri her tür ve kademedeki eğitimlerini destek eğitim hizmetleri de sağlanarak kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yoluyla sürdürmeleri; her türdeki engellere sahip olan bireylerin devam ettiği okullarda önemli bir hizmet alanı olarak görülmesi ve gerekli önlemlerin alınması önem arz etmektedir.

2.3.1) *Tam Zamanlı Kaynaştırma:* Özel gereksinimli öğrencinin kaydının normal sınıfta olduğu ve bu öğrencinin normal sınıfta, normal sınıf öğretmeninden eğitim aldığı durumdur (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005, s. 9). Özel eğitim alması gereken öğrenci, gelişimleri normal seyreden akranlarıyla en fazla bu ortamda bir arada bulunma olanağı bulur. Özel eğitim alması gereken öğrenciye zamanının ancak % 21’inde destek olarak özel eğitim hizmeti sağlanır. Bireyin, sınıf içi ve dışı etkinliklerinin bütünü özel eğitim kapsamı içinde ele alınır (Ataman, 2003, s. 22). Türkiye’de kaynaştırma eğitiminin sağlandığı ortamlar, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2006) belirlenmiş ve tam zamanlı kaynaştırma; “*özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin, normal eğitim okullarının normal eğitim verilen sınıflarda eğitim ortamından yararlanmalarıdır.*” olarak tanımlanmıştır (tkb.meb.gov.tr/yönetmelik). Özel eğitim alması gereken öğrencilerin eğitim aldıkları ortamlardan bir kısmı da kaynak/destek oda takviyeli kaynaştırma ortamıdır.

2.3.2) *Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma:* Özel eğitim alması gereken bireylerin eğitim aldıkları diğer ortamlardan biri ise kaynak oda ortamıdır. Kaynak oda “özel

eğitim alması gereken öğrencinin kaydının normal sınıfta olduğu; öğrencinin ek olarak eğitim alması gerektiği derslerde, özel eğitim öğretmeninden kaynak odada takviye yapıldığı durumdur” (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005, s. 9) denilmiştir. Kaynak odada verilen eğitim, özel eğitim öğretmeni eliyle öğrencinin ihtiyaç ve yetersizliği doğrultusunda bireyselleştirilerek sunulur. Bireyler sadece kendi zamanlarının, en az % 21’nde en çok % 60’ında eğitimlerine destek olarak özel eğitim hizmeti alır (Ataman, 2003, s. 22). Öğrencinin akranlarıyla sınıf dışına çıkararak kısa süreli olarak ayrıştırıldığı kaynak oda uygulaması, ülkemiz şartlarında sınıf mevcutlarının yoğun olduğu, öğretimsel eğitim çalışmalarının yeterli düzeyde yapılmadığı düşünüldüğünde, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda bireyselleştirilen eğitim alması için etkili olabilecek bir ortam şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yasal alt-yapı oluşturulmasına rağmen okullardaki özel eğitim öğretmeni ihtiyacının halen devam etmesi, gerekli araç-gereç ve donanımın sağlanmaması nedeniyle ülkemizde örnekleri az görülen bir uygulama şeklidir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim aldıkları ortamlardan bir kısmı da yarı zamanlı kaynaştırma ortamıdır.

2.3.3) *Yarı Zamanlı Kaynaştırma*: Özel eğitim alması gereken öğrencinin kaydının özel eğitim sınıfında olduğu, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin başarılı olabileceği derslerde akranlarıyla kaynaştırma sınıfında eğitim aldığı durumdur. Yarı zamanlı kaynaştırma eğitiminde; özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencinin akademik faydalar sağlamasının yanında sosyal becerilerinin ve iletişim kabiliyetinin gelişmesi ve yeni sosyal beceriler kazanması da hedeflenmektedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005, s. 9). Ülkemizde daha yaygınlaşmamış olan yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi akranlarının bulunduğu sınıf öğretmeninin sınıfına belli periyotlarla dâhil olan özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye karşı ilgi ve ihtiyaçlarını destekleyici olumlu bavranişlar sergilemesi önemi okı büyük olacaktır.

Arkadaşları ile birlikte teneffüslerin dışında da aynı sınıf iklimini yaşama fırsatını yakalayan özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci, bu uygulamada sosyal iletişime girecek ve akranlarını görüp model alarak pek çok beceriyi edinme olanağı bulacaktır.

2.3.4) *Özel Sınıf*: Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin kaydının özel sınıfta olduğu, özel eğitim öğretmenin danışmanlığında, öğrencinin bütün ihtiyaçlarının özel eğitim sınıflarında karşılandığı eğitim şeklidir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Özel eğitim almasına gerek duyulan öğrenciler, okullarında geçirdikleri vakitlerin % 60’ından fazlasında özel eğitim ve destek hizmetlerini, bu türdeki öğrenciler için hazırlanan özel

eğitim sınıflarında tam zamanlı olarak eğitim alırlar (Ataman, 2003, s. 22). Özel sınıf ortamında özel ilgilenilmesi gereken öğrenci akademik çalışmalarda ayrı bir program ve ders ortamında eğitim alırken, normal gelişim seviyesindeki arkadaşları ile ders dışı zamanlarda bir araya gelmektedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

2.3.5) *Gündüzlü Özel Eğitim Okulu*: Özel eğitim alması gereken öğrencinin kaydının özel eğitim verilen bir okulda olduğu, öğrencinin aynı özür gurubundan olan özel öğrencilerle eğitim aldığı durumdur. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci, gerekli olan eğitimi özel eğitim okulundan almakta, okulunun dışında destek ve ek hizmetlerden de yarar sağlayabilmektedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Bu eğitim olanağından yararlanan öğrenciler, okulunda geçirdiği sürenin yarısından fazlasını yetersizliği olan bireylere yönelik eğitim veren gündüzlü okullarda özel eğitim ve benzeri eğitim alırlar (Eripek, 2003, s. 25). Bu uygulama şeklinde özel gereksinimli öğrencinin, normal gelişim gösteren akranlarıyla çok fazla birlikte olma olanağı bulamadığı görülmektedir. Özel gereksinimli öğrencinin eğitim aldığı en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olarak yer alan ortam ise yatılı özel eğitim okullarıdır.

2.3.6) *Yatılı Özel Eğitim Okulu*: Özel eğitim alması gereken öğrencilerin aynı grup öğrencilerle birlikte yatılı olarak eğitim aldıkları yerlerdir. Gündüz okulunda eğitim alan öğrenciler gece de yatakhane de kalmaktadırlar (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Bu tür okullardaki ortamlarda öğrenci, bütün zamanını okul personeli ile birlikte geçirmekte ve veli ortamından uzak kalmaktadır.

Yukarıda ele alınan eğitim ortamlarında da görüldüğu gibi en az kısıtlayıcılık; eğitim ortamlarının kaynaştırmaya fırsat verilmesiyle mümkün olan bir durumdur. Eğitim ortamı, ne kadar fazla kaynaştırmaya imkân veriyorsa, bir o kadar az kısıtlayıcı özellik taşımaktadır. Sonuçta, kaynaştırmanın özel gereksinimli öğrenciler için çok önemli bir fırsat olduğu aşikârdır. Bundan sonraki bölümlerde, kaynaştırma uygulamalarının dayandığı yasal dayanaklar konusu ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.4. Kaynaştırma Uygulamalarında Yasal Dayanaklar

“Kaynaştırma dünyada 1960’lı yıllarda, tüm çocuklara eğitimde fırsat eşitliğinin tanınması felsefesinden yola çıkılarak, özel gereksinimli çocukların normal sınıflara yerleştirilmesi ile başlamıştır” (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005, s. 11). Türkiye’de ise, özel gereksinimli bireylerin ilk kez kaynaştırma yoluyla eğitim görmelerini ele alan ve 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç ocuklar Kanunu’nda

“Durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında, normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır.” hükmüyle yer almıştır (Eripek, 2007). Bu kanunlar doğrultusunda 21.12.1987 yılında yayınlanan Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Okul Öncesi eğitimleri konulu genelge ile kaynaştırma uygulamalarının okul öncesi dönemde başlayacağı belirtilmiştir. Bu uygulamaya, öncelikle özel eğitim okullarında başlanacağı ve gerekli sınıf mevcudu ve fiziki şartlar oluşturulduğunda, ilkokullar bünyesinde anasınıflarının açılmasının uygun olduğu ifade edilmiştir. Bu yasa doğrultusunda özel gereksinimli öğrencilerin, 1/10 oranında da olsa, kaynaştırma eğitimi almaları sağlanmıştır. Ancak, temelinde ilgili genelgenin normal okullarda ayrı sınıf uygulamasını destekleyen nitelik taşıdığı görülmektedir (Uysal, 1995). Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi 90’lı yıllarda hızla artmıştır. Milli eğitim şuralarından 1990 yılında yapılmış olan XIII. Milli Eğitim Şurasında, özel eğitim öğrencilerinin eğitimin bütün olanaklarından yararalanması gerektiği kararlaştırılmıştır. Bu şurada alınan kararlar ile 1991 yılında I. Özel Eğitim Konseyi toplantısı yapılmıştır. I. Özel eğitim konseyinde her engel grubu için ayrı birer komisyon kurulmuş ve yapılan çalışmalar sonucunda, alınan en önemli karar gündüzlü öğretime daha fazla ağırlık verilmesi ve kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılmasıdır (Şura Raporu, 1999, Akt.: Kargın, 2004). Şura’da alınan kararlar doğrultusunda 22.06.1992 tarih ve 21262 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği’nde kaynaştırma ayrı bir bölümde ele alınmıştır (Uysal, 1995). Bu yönetmelikte kaynaştırma ile ilgili açıklamalarda bulunulmasına rağmen, sadece Eğitilebilir Zihin Engellilerin kaynaştırılabileceği anlayışı ağırlık kazanmıştır.

1990’lı yılların en önemli gelişmelerinden biri de özel eğitimde dönüm noktası özelliği taşıyan 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK’dır. 06.06.1997 tarih ve 23011 sayılı Resmi Gazete’nin mükerrer sayısında yayınlanarak yürürlüğe giren 573 sayılı Özel eğitim Hakkında KHK’nin 3. Maddesinde kaynaştırma 2916 sayılı yasadan farklı olarak, bireysel eğitim planı ve özel eğitim desteği kavramları ile birlikte tanımlanarak, 12. maddesinde eğitim ortamında kaynaştırmanın gerekliliği ön plana çıkarılmıştır (Kargın, 2004; Kuz, 2001). Ayrıca 14. madde ile ilk kez destek hizmetlerin verilmesine ilişkin açıklama yapılmıştır. İlgili kararnamede, kaynaştırma uygulamaları için gerekli olan eğitim ortamları ve destek hizmetlerinin yer almasına rağmen uygulama için

gerekli alt yapı oluşturulmamıştır (Uysal, 1995). Bu durum, uygulama sırasında, kaynaştırmanın başarıya ulaşması açısından sınırlılıklar yaşanmasına neden olmuştur.

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK ardından Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği daha fazla gecikmeden ilk olarak 2000’li yıllarda yayınlanmıştır. 18.01.2000 tarih ve 23937 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 5. maddesiyle en az kısıtlayıcı eğitim ortamının özel eğitim öğrencisi açısından faydalarından bahsedilmiştir. Ayrıca yönetmeliğin devam eden maddelerinde kaynaştırmanın detaylandırılmış tanımı, kaynaştırma ilkelerine, kaynaştırmanın uygulama ölçütlerine değinilmiştir (MEB, 2000). Yönetmelikte ifade bulan uygulama ilkelerine ve ölçütleri, eğitimin bireyselleştirilmesi, ekip çalışması başarıyı arttıran en önemli etkindir olması, öğrencinin okulunun fiziki yapısı, öğrenciyesağlanacak destek hizmetleri üzerinde durulmuştur.

Son olarak kaynaştırma tanımı ve kaynaştırma uygulamaları ilkeleri Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2006) detaylı olarak belirtilmiştir. Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları başlığı altında kaynaştırma tanımı üzerinde durulmuştur. Yine yönetmeliğin aynı başlığı altında kaynaştırmada dikkat edilecek hususlar yer almaktadır. Yönetmeliğin 23. Maddesinde özel eğitim öğrencisinin normal gelişim gösteren akranları ile birlikte aynı ortamda eğitim almaları ihtiyaçlarına uygun destek eğitim almalarını vurgulamaktadır. Okul ve kurumların öğrencilerin durumlarına uygun fiziksel, sosyal ve psikolojik hazırlanması gerektiği yer almıştır. Ve eğitim hizmetlerinin daha etkin bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla özel araç-gereç ile eğitim materyalleri sağlanması ve destek eğitim odalarının açılması üzerinde durulmuştur. Yine yönetmeliğin 28. maddesinde yer alan destek eğitim odası açılması, kaynaştırma uygulamalarının başarısını olumlu yönde arttırıcı bir gelişmedir.

2.5 Avrupa ve Türkiye’nin Kaynaştırma Eğitimine Bakışı

Kaynaştırma eğitiminin Avrupa ülkelerindeki durumlarına bakıldığında örgün eğitim çağındaki engelli çocukların okullaşma oranı %60’larda olduğu görülmektedir. Bu oranın;

- Kaynaştırma öğrencileri için uyum sınıfları
- Okul içinde özel eğitim sınıfları
- Normal okul ile içiçe özel eğitim okulları
- Tek başına özel eğitim okulları

- İki öğretmenli sınıf ortamları
- Özel eğitim kompleksleri
- Tanıma, yönlendirme birimleri
- Mediko-sosyal eğitsel ekip
- Gezici öğretmenlik modelleri
- Destek eğitimi ve araç yardım hizmetleri
- Sosyal ve kültürel kaynaştırma eğitimi programları
- Aile eğitimini sağlayan hizmetler
- Kaynak oda sınıfları
- Özel eğitim köyleri
- Mesleki ve teknik eğitim ve istihdam gibi uygulamaları vardır.

Ülkemizde ise özel eğitimden yararlanma oranı %5 civarındadır. Kaynaştırma eğitimi ülkemizde;

- İşitme, görme ve zihinsel engel grubuna yönelik kaynaştırma eğitimi,
- Özel eğitim okulları
- Normal okul içinde özel eğitim sınıfı
- Normal sınıf içinde engelli öğrenci,
- Yatılı özel eğitim okulu uygulamaları mevcuttur. (Göksu-Çevik 2004)

MEB 2014-2015 yılı verilerine göre kaynaştırmaya katılan öğrenci 189,221'dir.

MEB tarafından uygulamaya konulan ve Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülerek 2011 – 2014 yılları arasında tamamlanan Özel Eğitim Güçlendirme Projesinde eğitimde bütünleştirme uygulamalarını sağlamak amacıyla “Engelsiz Okul Modeli” geliştirilmiştir.

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasıyla ilgili ülkemizde geliştirilmeye açık bir takım çalışmalar da yapılmıştır. Aşağıdaki örnek bu çalışmaya yöneliktir.

Örnek: Ankara Yeni Mahalle Batıkent Anaokulu ve Altındağ Doğan Çağlar Ortopedik Engelliler İlkokulu biraraya gelerek bu çalışmayı gerçekleştirmiştir. Çalışma Doğan Çağlar Ortopetik Engelliler İlkokulu'nda 29/04/2013 tarihinde iki iki gruptan 10'ar öğrencinin “Mutfak ve Sanat Etkinliği” yapmak için katılımlarıyla oluşmuştur. Etkinlik gerçekleştirilmeden önceki süreçte Batıkent Anaokulu öğrencilerinin simülasyon çalışmalarlarıyla empati kurları sağlanmış, engel durumları ve sergilenecek

davranışlar konularında bilgilendirildi. İki grup öğrencileri biraraya geldiklerinde birlikte bir işi yapabildikleri hatta kişisel paylaşımlarının da olduğu görülmüştür.

Avrupa'daki okulların büyük bir bölümünde engelli öğrencilerin eğitim alması, kurumun eğitim hizmetleri sunumu açısından büyük bir saygınlık kaynağı olarak görülmektedir. Bu durum kurum açısından, toplumun her kesimine erişilebilirliğin kanıtı olmaktadır. Avrupa'daki kurumlar bu tür uygulamalara ülkemizden çok daha öncelerden başlamış olmaları çok yol aldıklarını göstermektedir. Tutum değişikliği bir anda olması çok zordur. Bu bakımdan aynı süreçleri kısa zamanda katedebilmek için toplumun her kesimine ulaşmak şart olmaktadır.

2.6. Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı kurumda sürdürmeleri sağlanmalıdır.
- Eğitim hizmetleri, öğrencinin eğitim performansına göre ve ihtiyaçlarına göre planlanır.
- Kaynaştırma öğrencileri, yetersizliği olmayan öğrenci gruplarıyla aynı sınıfta eğitim görmeleri halinde kayıtlı oldukları eğitim kurumlarının eğitimini, özel eğitim sınıfında da sınıfın türüne göre hazırlanan eğitim programını takip ederler.
- Öğrencilere takip ettikleri eğitim doğrultusunda ihtiyaçları ve kapasiteleri dikkate alınarak BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) hazırlanır.
- Kaynaştırma eğitimi en çok 10 normal gelişim gösteren öğrenciye 1 yetersizliği olan öğrenci düşecek şekilde planlanmalıdır.
- Kaynaştırma eğitiminde sınıf içinde tek bir engel türüne yer verilmelidir. İşitme engelli bir öğrenci varken, aynı sınıfa görme engelli bir öğrenci bulundurulmamalıdır.
- Kaynaştırma eğitimi bireyin sadece okulda değil yaşamının her alanında sürdürülmesi gereken bir eğitimidir. Asla kesintiye uğratılmamalıdır.
- Eğitim planlaması ve eğitim sürecinde öğrencilerin yetenekleri, becerileri dikkate alınarak yapılmalıdır.
- Yaparak yaşayarak öğrenme etkinlikleri ön planda olmalı; eğitim çalışmaları somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa olacak şekilde planlanmalıdır.

- Eğitimin her anında öğrenciyi teşvik edici ve güdüleyici sözcükler kullanılmalı, başarabileceği etkinliklere yer verilerek güven duygusunu arttırmak gereklidir.
- Her çalışmanın analizleri yapılmalı, konular parçalara ayrılarak gerekli tekrarların yapılması gerekir.
- Çalışmalarla birlikte öğrenci gözlemlenmeli, kayıtlar tutulmalı ve velilere sık sık bilgilendirmeler yapılmalıdır.
- Akran eğitimine ve birbirlerine rehberlik etmeleri sağlanmalıdır.
- Yetersizliği olan öğrenciyi her yönüyle olduğu gibi kabul etmek, benlik ve kişilik gelişimine saygı duymak gerekir.
- Seçilen araçların ekonomik, kullanışlı, bulunabilir olmasına özen gösterilmelidir.
- Öğrencinin kişiliğini, benlik algısını ve güvenini sarsacak sözlerden uzak durulmalıdır.
- Okul-aile birliği işbirliğini sıkı tutmak gerekir.
- Sosyo-kültürel, iş ve meslek edinme eğitim çalışmalarına yoğun destek verilmelidir.

2.7. Kaynaştırmayı Başarıya Ulaştıran Etmenler

Normal gelişim gösteren bireylerin bireysel farklılıkları olduğu gibi özel eğitim alması gereken bireylerin de daha fazla bireysel farklılıkları bulunmaktadır. Bu sebeple özel eğitim öğrencilerinin en az kısıtlayıcı ortamları da değişkenlik gösterir. Eğitim ortamları bu husus dikkate alınarak düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre bir çalışma sergilenmelidir. Kaynaştırma eğitimi başarıya ulaşmada etkili olacak bu unsurlar; öğretmenler, gelişimleri normal olan öğrenciler, kaynaştırma eğitimi alması gereken öğrencileri, kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu okul yönetimi, kaynaştırma öğrencilerinin velileri, fiziksel ortamın niteliği, normal gelişim gösteren çocukların velileri, destek eğitim hizmetleri ve ek hizmetlerdir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). İzleyen bölümde kaynaştırma eğitimi başarıya ulaşmada büyük etkisi olan bu roller detaylı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

2.7.1) Öğretmenler: Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşabilmesi için gerekli olan unsurlardan biri sınıf öğretmenidir. Çünkü kaynaştırma bir ekip işidir ve sınıf öğretmeni bu ekibin en önemli üyesidir. Kaynaştırma eğitimi alması gereken öğrencinin en iyi şekilde eğitim alabilmesi için yerleştirildiği sınıfının öğretmenin

kaynaştırma eğitimi hakkında bilgi sahibi olmasının önemi çok büyüktür. Öğretmenin, sınıfındaki kaynaştırma eğitimi alan öğrencisinin engel türünün ne olduğunu, özellikleri ve öğrencinin ilgi ve gereksinimlerini bilmelidir. Devamında öğretmen, eğitim programını nasıl ve neye göre düzenleyeceği, öğretim çalışmalarında neler yapacağı, fiziksel donanımı nasıl oluşturacağı, olası karşılaşılabilecek problemleri nasıl aşacağı ile ilgili doğru bilgi ve yeterli beceriye sahip olması kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarısı açısından önemli bir etki taşımaktadır(Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Özel eğitim gereksinimi duyulan öğrencilere yönelik tutumlar, kaynaştırma eğitimi uygulamalarının başarısını etkiler. Çünkü her birey toplum içinde sevmeye, sevilme, kabul görme ihtiyacı duyar. Kaynaştırma eğitim uygulamalarında görev alan sınıf öğretmenlerinin de özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye yönelik olumlu tutum göstermesi öğrencinin sınıf ve okul atmosferine katılımını kolaylaştıracaktır. Öğretmenlerin özel eğitim öğrencilerinin kaynaştırılmasına yönelik olumsuz düşünce, tutum ve davranışları; kaynaştırma uygulamalarının başarısını olumsuz etkilemenin yanında öğrencide başarısızlık ve düşük sosyal statü beklentisi yaratmaktadır. Hatta özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin uygun olmayan davranışlarının artmasına neden olmaktadır(Antonak ve Larrivee, 1995, Akt.: Avcıoğlu, Eldeniz-Çetin, ve Özbey, 2004). Öğretmenin kaynaştırma öğrencisine yönelik olumlu tutum ve düşüncelere sahip olması; kaynaştırma öğrencisinin eğitiminin yanında normal gelişim gösteren öğrencinin ve diğer anne-babaların kaynaştırma öğrencisine yönelik olumlu tutum geliştirmesine de örnek teşkil edecektir. Kaynaştırma eğitim uygulamalarının kalite ve başarısında bu derece önem taşıyan sınıf öğretmenin yeterliliklerinin artırılması gerekmektedir. Bununla beraber kaynaştırma uygulamaları için gönüllü ve istekli olması eğitimi daha verimli hale getirecektir. Öğretmenin kaynaştırma eğitimi verebilmesi için gerekli araç gereç, donanım, hizmet içi eğitim, danışmanlık desteğinin verilmesi gerekmektedir.

2.7.2) *Normal gelişim gösteren öğrenciler:* Başarılı bir kaynaştırma eğitimi uygulamaları için gerekli diğer unsur, gelişimleri normal bir şekilde ilerleyen ve kaynaştırma eğitimi alan öğrencinin akran gurubu olan öğrencilerdir. Kaynaştırma eğitiminin hedeflerinden birinin de özel eğitim öğrencisi ile normal gelişim gösteren akranlarıyla etkileşime girerek iletişim kurma ve onlar tarafından sosyal kabul görme imkânına kavuşabilme olduğu düşünüldüğünde gelişimleri normal düzeyde olan öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin sosyal gelişiminde etkisi çok büyüktür(Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Kaynaştırma ortamlarında normal bir gelişim süreci geçiren çocuklar; özel eğitim alması gereken akranlarının çeşitli alanlarda gelişimini sağlamada, bir takım olumlu davranış modelleri oluşturmalarında, sınırlı olan beceri ve yeteneklerinin geliştirmelerinde destekleyici rol taşırlar(Aral ve Dikici, 1998). Bu nedenle, normal gelişim sürecigösteren öğrenciler ve onların kaynaştırma öğrencisine yönelik ilgi, tutum ve davranışları kaynaştırma uygulamalarının başarısında büyük destek olmaktadır. Göz ardı edilemez diğer bir nokta, sınıf öğretmenin kaynaştırma öğrencisine yönelik ilgi, tutum ve düşüncelerinin olumlu olmasının, normal gelişim süreci gösteren öğrencileri etkilemesinin yanında, normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma eğitim uygulamalarına hazırlanması sürecidir. Birçok öğrenci velilerinde ve yakın çevrelerinde yetersizlikten etkilenen bireylerle ilgili bir yaşantıları yoksa yetersizlik durumu ile ilk kez sınıf ortamında karşılaşacaklardır. Bu durumda, normal gelişim gösteren öğrencilerin yetersizlik hakkında yaşantı ve bilgileri çok sınırlı olacaktır. Bu nedenle, yetersizlikten etkilenen öğrenci sınıfa yerleştirilmeden önce öğretmen, normal gelişim gösteren öğrenciler için hazırlayıcı etkinlikler düzenlenmelidir(Güzel-Özmen, 2003). Litaratürde, olumlu akran ve etkileşiminin kaynaştırmayı olumlu yönde etkilediğini göstermektedir(Batu ve Uysal, 2002). Normal gelişim süreci gösteren öğrencilerin, kaynaştırma eğitimi alan öğrencisine yönelik olumlu tutum ve düşüncelere sahip olması için özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir.

2.7.3) *Kaynaştırma öğrencileri:* Kaynaştırma eğitim uygulamalarının merkezindeki unsur özel eğitim alması gereken kaynaştırma öğrencileridir. Kaynaştırmada esas olan amaç özel eğitim gerektiren öğrencinin, yeterliliğine uygun ortamda, en üst seviyede eğitim almasıdır. Ancak, özel eğitime gerek duyulan öğrencinin kaynaştırma programına katılmasına karar verilirken, belirli akademik ve sosyal davranışlar önkoşul niteliği taşımaktadır. Özel eğitim öğrencisinin, kaynaştırma sınıfında sınıf kurallarına uyum sağlayabilmesi, arkadaşları ile olumlu etkileşim ve iletişim içinde olabilmesi ve sınıf düzeyine uyum sağlayabilir olması ön koşul davranışlardır. Eğer özel gereksinimli öğrenci, bu ölçütlere uyuyorsa kaynaştırma sınıfına yerleştirilir(Dean, ve Nettles, 1987, Akt.: Öncül, 2003). Kaynaştırma eğitimi alan öğrencinin, kaynaştırma eğitimi ortamına yerleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken diğer bir önemli yapının kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu çevreye uyum sağlamasıdır. Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşması isteniyorsa, öncelikle kaynaştırma öğrencisinin normal eğitimin

yapıldığı sınıfın gerekleri doğrultusunda davranışsal ve akademik beceriler kazanması yönünde düzenlenmesi gerekmektedir(Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Bu hazırlık çalışmaları, öğrencinin uyum sürecinde olumlu etki yaratacak, kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttıracaktır. Oysa kaynaştırma öğrencisi, ön koşul sosyal becerilere sahip olmadığında, öğretmen ve akranlarının kaynaştırma öğrencisine yönelik olumsuz tutum sergileme olasılığı artacaktır.

Kaynaştırma öğrencisinin sınıf içinde sosyal kabul düzeyinin düşük olmasının en önemli nedenlerinden biri, sosyalleşme eksikliğidir. Bu nedenle de, kaynaştırma öğrencisi için kaynaştırma uygulamalarına başlamadan önce, kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri çerçevesinde sosyalleşmeye yönelik etkinlikler düzenlenmelidir(Batu ve Kırcaali-İftar,2005). Kaynaştırma uygulamaları, planlı bir program değildir. Kaynaştırma uygulamalarının başarısı yapılacak hazırlık etkinlikleriyle birlikte, daha sonra yapılacak etkinliklere de bağlıdır. Özel eğitim gerekliliği olan öğrenci kaynaştırma ortamında bulunmaya başladığında, gösterdiği gelişim aşamaları düzenli olarak gözlenmeli, değerlendirilmeli, kayıt altına alınmalı, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim programı ve öğretimsel uygulamalar düzenlenmelidir(Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

2.7.4) Okul yönetimi: Kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde yürütülmesinin önemli unsuru okul yönetimidir. Okul yönetimi, kaynaştırma uygulamalarının okullardaki yasal uygulamalarının ilk temelidir. Kurumunda kaynaştırma öğrencisi bulunan okul yönetiminin, kaynaştırma eğitiminin gereğine ve önemine inanması, kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttıracaktır. Okul yönetiminin kaynaştırma uygulamalarına yönelik olumlu tutum içinde olması; sınıf öğretmenlerinin, normal gelişim gösteren öğrencilerin ve velilerin tutumlarının olumlu olmasını kolaylaştıracaktır (Stainback, Stainback ve Stefanich 1996, Akt.: Öncül, 2003). Okul yönetiminin kaynaştırma uygulamalarında taşıdığı rol düşünüldüğünde, yöneticilerin bazı yeterliliklere sahip olması gerekmektedir. İlk olarak okul müdürü, özel eğitim yönetmeliğini iyi bilmeli, kaynaştırma uygulamaları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmalıdır ki okuldaki iş birliği iklimini oluşturabilsin. Okul yönetiminin kaynaştırma uygulamalarının gereğine inanması, sınıfa verilecek öğrenci sayısında, fiziksel ortamın düzenlenmesinde, özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerinin koordine edilmesinde, BEP geliştirme birimi ve veliler arasında kaynaştırma öğrencisinin eğitimi doğrultusunda işbirliği yapılmasında etkili olacaktır (Stainback, Stainback ve

Stefanich,1996, Akt.: Batu, 2000). Kaynaştırma uygulamalarının başarısında önemli bir etkiye sahip diğer unsur ise velilerdir.

2.7.5) *Veliler*: Kaynaştırma eğitimi bir ekip ile birlikte yürütülmelidir. Özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve veliler ekibin yapıtaşları olan aktif üyeleridir. Anne ve babalar, kaynaştırma eğitimi uygulamalarının başarıya ulaşmasında en etkili elemanlarından biridir. Kaynaştırma öğrencisinin okul dışındaki performansı hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olan anne babalar, kaynaştırma öğrencisine uygulanacak olan bireysel eğitim programının amaçlarının belirlenmesinde büyük bir yol göstericidir. Anne-babalar, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimleri için gerekli olan programları evde eğitici anne baba rolünde hareket ettikleri için okul ile aynı paralellikte eğitim uygulanmasını sağlamaktadırlar(Lewis ve Doorlag, 1987, Akt.: Temir, 2002). Kaynaştırma eğitim uygulamaları açısından çok önemli etkilere sahip anne-babaların, kaynaştırma eğitimi uygulamalarına yönelik olumlu tutum taşımaları, istekli olmaları ve kaynaştırma eğitiminin önemini kavramış ve eğitimin gerekliliğine inanmış olmalıdır. kaynaştırma eğitiminin başarısına inanmayan anne-babaların ekip içindeki rollerinde başarılarının azaldığı görülmektedir. Kaynaştırma eğitimi veliler ile birlikte yürütülmesi gereken ve velilere eğitici/öğretici görevlerini de yükleyen bir programdır. Özel eğitime ihtiyacı olan birey birçok beceriyi anne-babalarının yanında elde ederler. Bu becerileri daha hızlı kavramanın yanında kalıcı olmasında da büyük katkısı vardır(Lewis ve Doorlag, 1987, Akt.: Temir, 2002). Anne-babaların özel eğitim alması gereken çocuklarının eğitimlerine eğitici olarak katılmaları anne-baba, özel eğitim öğrencisi ve evdeki diğer normal gelişim gösteren çocuklar açısından da yararları vardır. Bu yararlar anne-babalar, çocuklarının gelişimine katkıda buldukları için duygusal olarak rahatlamalarına, kendilerini daha yeterli hissetmelerini sağlamaktadır. Bu ailenin çocuklarının gelişimlerine olumlu katkı sağladıklarını düşünmelerine ve özel eğitim öğrencilerine olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlamaktadır(Özcan, 2004). Bu katkı, velinin kaynaştırma öğrencisinin okulda öğrendiği becerilerin veli tarafından tekrarlanması, öğretmenle işbirliği halinde olması, öğrenciyle ilgili gelişimlerden haberdar olması özel eğitim öğrencisi açısından önem taşımaktadır. Anne-babaların kaynaştırma eğitimine katılmaları ile ilgili araştırmaların artması, araştırma sonuçlarının olumlu olması ve velilerin görüşlerini, önerilerini ve ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik araştırmaların yapılması, giderek özel eğitime ihtiyacı olan çocukların eğitiminde veli faktörünün öneminin artmasına neden olmuş, bu

araştırmalar yasal dzenlemelere de yansımıştır (Çelik, 2003). Kaynaştırma s¼reci içinde yer alan kişiler, olanaklar, ilgili yasa ve dzenlemeler kaynaştırmanın başarısını etkiler. Birçok ¼lkede, zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip anne-babaların eğitimde aktif rol almalarının gerekliliği yasalarla belirlenmiş bir zorunluluktur. Kaynaştırma uygulamalarına katılacak olan çocukların değerlendirilmesi, gereksinimleri doğrultusunda B.E.P.'lerinin hazırlanması, uygulanan eğitim programlarının uygulama aşamalarında anne-babaların katılımı gereklilik olarak kabul edilmiş, bunu sağlayıcı yasalar hazırlanmıştır(Lewis ve Doorlag, 1987, Akt.:Temir, 2002). ¼lkemizde 2006 yılında y¼r¼rl¼ęe giren ¼zel Eğitim Hizmetleri Y¼netmelięi'nde velilerin; ¼zel eğitim s¼recinin her aşamasında bulunmaları ve eğitim almaları sağlanması yer almaktadır. Yine aynı y¼netmelikte eğitsel değerlendirme ve tanılama aşamalarında veli g¼r¼řlerine de yer verilmesi gerektiği g¼r¼lm¼řt¼r. ¼zel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin izlenmesine y¼nelik faaliyetlerin y¼r¼t¼lmesinde velinin de diğer ekip ¼yeleriyle işbirliğinin sağlanması, destek eğitim hizmeti çerçevesinde velilere araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanması y¼netmelikte kararlaştırılmış ve velinin kaynaştırma ¼ęrencisinin eğitiminde etkin katılımı amacıyla yasal dayanaklar oluşturulmuştur. Kaynaştırma uygulamaları çerçevesinde sadece ¼zel gereksinimli çocukların anne babaları değil, normal gelişim g¼steren çocukların anne-babaları da ¼nemlidir. Bu nedenle kaynaştırmanın uygulanacağı sınıftaki normal gelişim g¼steren ve ¼zel gereksinimli çocukların velileri kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgilendirilmeli ve her iki gruptaki velilerin endişe ve kaygılarının gereksiz olduğu anlatılmaya çalışılmalıdır. Bunun dışında, veliler arasında iletişim ve kaynaşmayı sağlayabilecek etkinlikler dzenlenmelidir. ¼nk¼ ¼zel gereksinimli ¼ęrencilerin anne-babalarının, okulla işbirliği içerisinde olmaları kaynaştırmanın başarılı olabilmesi için ¼nemli g¼r¼lmektedir. Kaynaştırma uygulamalarında, hem normal gelişim g¼steren çocukların anne-babalarını hem de ¼zel gereksinimli çocukların anne-babalarını uygulamalar hakkında aydınlatmak, onların g¼r¼řlerini almak ve gerekiyorsa uygulamanın başarılı olan y¼nleri hakkında somut ¼rnekler sunmak velilerin kaynaştırma uygulamalarını ve kaynaştırma ¼ęrencisini kabul¼ sırasında olumlu tutum geliştirmesinde etkili olacaktır (Darıca, 1992, Akt.: Yıkımış, 2006). Kaynaştırma ¼ęrencisinin velisinin gereksinimleri doğrultusunda bilgilendirme çalışmaları ve seminerlerin yapılması; velilerin çocuklarının ¼z¼r t¼r¼ ve ¼zellikleri ile ilgili bilgilenmelerini, velilerin beklentilerini gerçekçi d¼zeyde tutmalarını, çocuklarındaki

gelişimlerini fark edebilmelerini, çocuklarının eğitimi ile ilgili merak ettikleri konuları ve çocuklarının eğitimine nasıl yardımcı olabileceklerini öğrenmelerini sağlar (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Hem normal gelişim gösteren velilerin hem de kaynaştırma öğrencilerinin velilerine sağlanan düzenli bilgilendirme çalışmaları, kaynaştırma uygulamalarının başarısını artırıcı önemli etkinlikler arasındadır. Kaynaştırma uygulamaları içinde yukarıda bahsi geçen unsurların dışında kaynaştırma eğitiminin gerçekleştirileceği fiziksel ortam da kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkilemektedir.

2.7.6) Fiziksel ortam: Kaynaştırma uygulamalarının gerçekleştirileceği fiziksel ortamın uygun olması, kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyecek unsurlar arasındadır.

Sonuç olarak; öğrencinin eğitim aldığı ortamın düzenlenmesi eğitimin bir parçasıdır. B.E.P'nin hazırlanması sürecinde, özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda fiziksel düzenlemelere de yer verilmelidir. Fiziksel ortam, sınıf ve sınıfta bulunan eşyalardan oluşmaktadır. Fiziksel ortamın uygun olarak düzenlenmesi, davranışlar üzerinde doğrudan etkilidir. Özellikle kaynaştırma öğrencilerine akademik olmayan becerilerin öğretilmesinde, fiziksel ortamın uygun şekilde düzenlenmesi önem taşımaktadır(Darıca, 1992, Akt.: Yıkılmış, 2006).

Kaynaştırma uygulamaları içinde sadece sınıfın içindeki eşyalarının düzenlenmesi yetmez. Sınıfta fiziksel düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra, sınıf mevcudunun da kaynaştırma öğrencisinin aldığı eğitimden en üst seviyede yararlanmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Batu (2000) yaptığı çalışmada, kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta derse giren öğretmenlerin, sınıflarında özel eğitime ihtiyaç duyulan öğrenci sayısı bir veya en fazla iki öğrenciyle sınırlandırılması durumunda eğitimin daha başarılı olabileceğini belirtmiştir. Görülmektedir ki, sınıftaki öğrenci sayısı öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde etkilidir. Özel gereksinimli öğrencinin eğitiminde, gereksinimleri doğrultusunda düzenlenmiş eğitim programlarının yer alması da büyük önem taşımaktadır.

2.7.7) Bireyselleştirilmiş eğitim programları: Kaynaştırma eğitimi uygulamalarını daha kaliteli olmasını sağlayacak bir diğer unsurda, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının (BEP) hazırlanmasıdır. Eğitim, planlı ve sistematik yapılması gereken bir süreçtir. Kaynaştırma öğrencilerinin yetersizliğine bağlı olarak genel eğitim

programlarından yeterli düzeyde faydalanamadığı göz önüne alındığında kaynaştırma öğrencinin en üst düzeyde eğitim alabilmesi için, BEP iyi hazırlanması gerekmektedir. Oluşturulan BEP ekibi üyeleri arasında işbirliğinin sağlanması, kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttıran bir diğer unsurdur. Öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda düzenlenen, öğretimsel uyarlamaların yapılması, değerlendirme ve incelemelerin sürekliliği, öğrencinin destek hizmetlerinden en üst düzeyde faydalanmasının sağlanması açısından önem taşımaktadır.

2.7.8) *Destek özel eğitim hizmetleri ve ek hizmetler:* Kaynaştırma uygulamalarının ön koşulu olan destek hizmetler, kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen diğer bir unsurdur. Kaynaştırma uygulamalarının ön koşulu olarak ortaya konan destek hizmetlerde, iki ya da daha fazla bireyin bir arada çalışması söz konusudur. Özel gereksinimli çocukların eğitiminde özel eğitim destek hizmetleri üç şekilde sağlanabilmektedir. Bunlar; kaynak oda eğitimi, sınıf içi eğitim, özel eğitim danışmanlığıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin, akademik eğitim dışında da gereksinimleri vardır. Bu ihtiyaçlar hem öğrenci hem de veliler için de önemi büyüktür. Kaynaştırma eğitimi uygulamalarının başarısını etkileyen nitelikteki bu ek hizmetler, özel gereksinimli bireylerin özel eğitim dışındaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere ek hizmet personeli tarafından verilen hizmetlerdir. Özel eğitimde ek hizmetleri; ulaşım hizmetleri, psikolog, rehberlik ve sosyal hizmet uzmanları, odyolog, dil ve konuşma terapisti, motor gelişim personeli (fizik tedavi uzmanı, iş uğraşı terapisti, beden eğitimi öğretmeni), danışmanlık ve tıbbi hizmetler olarak sıralayabiliriz (Batu, 2004; Gürsel, 2003).

Yukarıda kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında etkili olan değişkenlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Özel gereksinimli öğrencinin en uygun ve etkili eğitimi alması, bu unsurların kaynaştırma ortamındaki rollerini etkili olarak taşımalarına bağlı olduğu unutulmamalıdır. Kaynaştırma uygulamalarının başarılı olması; kaynaştırma ortamında yer alan özel gereksinimli çocuğa, normal gelişim gösteren çocuğa, öğretmenlere ve anne-babalara pek çok alanda yarar sağlamaktadır. İzleyen bölümde kaynaştırma uygulamalarının sağladığı yararlar üzerinde durulmuştur.

2.8. Kaynaştırmanın Yararları

Yetersizliği olan birey için kaynaştırmanın önemi çok büyüktür. Ne kadar toplum içine alınırsa o kadar da gözlemleriyle toplumuna uyumu artacaktır. Davranışları toplumda gözlemleyebildikleri kadarıyla değişecek ve toplum içinde uyumu artacaktır. Kaynaştırma ortamı ile yetersizliği olan birey toplumun kabul gördüğü davranışlarını şekillendirecek ve içselleştirecektir. Kaynaştırma eğitimi ile öğrenme hızlarına uygun eğitim alırlar. Yetersizliği olan bireyin özelliklerine bağlı eğitsel fiziksel ve sosyal ortamlar düzenlendiği için içinde bulunduğu ortama uyum, başarı ve kendilerine güvenleri artacaktır. Bireysel destek eğitimi ile zayıf yönlerini kısa sürede normal seviyeye getirebilir. Güven duygusu, cesaret, sorumluluk, takdir edilme, bir iş yeterliği olma gibi sosyal değerler sistemi gelişir. Sosyal birlik ve beraberlik gelişmeye başlar. Uygun kaynaştırma ortamlarında olumsuz davranışların aksine olumlu davranış gösterme performansları artar. Toplum içindeki bireylerle özdeşim kurmaları kolaylaşır. Normal gelişim gösteren bireylerle ortak bir çalışma, işbirliği, iletişim, kabüllenme ve ortak yaşam becerileri geliştirirler. Öğrenme düzeylerine uygun yöntem, teknik araç ve gereçlere yer verilmesiyle algı sistemleri ve öğrenmeleri gelişir. Eğitim ortamları yanında ailelerle yapılan eğitimler ve beraber yapılan sosyal, kültürel, serbest zaman etkinlikleri sayesinde bütünsel gelişimleri hız kazanmış olur.

Kaynaştırma uygulamaları normal gelişim gösteren öğrencilere de yararlı etkiler sağlamaktadır. Kaynaştırma uygulamaları içinde bulunan normal gelişim gösteren bireylerin daha sonraki sosyal yaşantılarında karşılarına çıkacak olan yetersiz bireyleri tanıma fırsatları oluşmuş olacaktır. Engelli bireylere karşı şartsız kabul, hoşgörü, ortak yaşam kurma, yarlaşama duyguları, demokratik ve ahlaki anlayışları gelişir. Toplumda bulunan kendisi gibi olmayan, farklılıkları olan bireylere karşı destek, kabul görme ve onlarla birlikte yaşama gibi değerler açısında sosyal sorumluluk duyguları gelişecektir. Ayrıca bireysel farklılıkları doğal karşılayıp saygı göstermeye başlayacaklardır. Hatta endi yetersizliklerini görüp onları giderme çabasına girmeye başlayacaklardır. Bireysel farklılıkları ve yetersizlikleri görüp toplumda ortak bir yaşam ögesi olduğunu farkedmeleri sonucu kıskançlık, saldırganlık, güvensizlik duygusu gibi avranışlarında azalmalar olurken model olma, liderlik ve sorumluluk duygularında artma görülr.

Kaynaştırma ortamının başarılı olmasında en önemli faktörlerden biri olan *öğretmenlerin*; uygulamalar sonucunda elde edecekleri kazanımlar göz ardı edilemez. Öğretmenlerin olumlu sınıf ortamı yaratmada, çok önemli bir rol üstlendikleri Schulz ve Carpenter (1995) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda görülmektedir. Başarılı bir

kaynaştırma ortamı oluşturmak için sınıf öğretmenin de bulunması gereken üç önemli nitelik bulunmaktadır: (a) Olumlu tutum, (b) Olumlu beklentiler ve (c) Mesleki yeterlilik (Sucuoğlu ve Kargın, 2006, Akt.: Turhan, 2007).

Kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlerin, şartsız kabul, hoşgörü, sabır, bireysel farklılıklara saygılı davranış edinmeleri, özellikle kaynaştırma alanında öğretmenlik bilgi ve becerilerini geliştirmeleri; B.E.P'lerini hazırlama ve uygulanmasında, öğretimsel düzenlemeler yapmada yeterliliklerinin artması; diğer personelle iletişim ve işbirliğine girmesi alanlarında katkısı vardır(Göksu ve Çevik, 2004, Akt.: Battal, 2007; Kırcalı-İftar, 1998). Bveliy ve Winton (1987) tarafından yürütülen bir çalışmada, kaynaştırma uygulamasının sınıf öğretmenlerine sağladığı yararlarına yer verilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre kaynaştırma uygulamaları sınıf öğretmenlerine, (a) Kaynaştırmaya karşı olumlu tutum geliştirme ve gerçekçi beklentiler içinde olma, (b) Sosyal etkileşimi artırıcı, bütün öğrencilere yararlı olabilecek nitelikte ek eğitim alma, (c) Farklı özelliklerdeki çocuklara yardım ettikleri için mutlu olma, (d) Farklı bilim alanlarından uzmanlarla işbirliğine giderek yeni ilişkiler geliştirme konularında yardımcı olduğu belirlenmiştir (Bveliy ve Winton 1987, Akt.: Turhan, 2007).

Kaynaştırma uygulamalarının en etkili unsurlarından olan anne-babalara da önemli katkıları vardır. Aile; öğrencilerinin mevcut durumları, kapasite ve alacakları eğitim ile nasıl bir gelişme ya da gerileme içine girecekleri konusunda bilgi sahibi olurlar. Çocuklarındaki olumlu gelişimlere bağlı olarak yetersizliklerinde meydana gelen olumlu gelişme ile güvensizlik ve kaygı duygularında azalmalar olacak, çocuklarının da toplumun bir bireyi olabileceği umudu artacaktır. Çocuğun eğitim hayatının içine girerek bakımı, davranışlarında olumlu değişim oluşturma çalışmaları hakkında bilgi edinmektedir. Okula ve topluma karşı bakış açısı değişmeye başlar, eğitimin her safhasında işbirliği içine girmeye başlar. Ailede, çocuklarındaki gelişmelere bağlı olarak iç çatışmalarda azalmalar, aile birlik ve beraberliğinde artmalar gibi aile sağlığı ve mesai verimliliği artar. Özel gereksinimli çocuğa sahip aileler çocuklarındaki gelişmeye bağlı olarak olumlu tutuma sahip olmaya başlayınca çocuklarını güdüleyici ve destekleyici çaba içine girerler.

Kaynaştırma eğitimi uygulamasının, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların anne-babalarına olduğu kadar normal gelişim gösteren çocukların anne-babalarına da olumlu etkisi söz konusudur. Normal gelişim gösteren öğrenci aileleri, özel eğitim gereksinimi olan çocukların velileriyle etkileşime girerek, paylaşımda bulunarak kaynaştırma

uygulamalarına veli ve kaynaştırma öğrencilerine katkı sağlayabilirler. Böylece özel gereksinimli çocukların velilerinin motivasyonları artar. Normal gelişim gösteren çocukların velileri, kaynaştırma uygulamalarının getirisi olarak çocuklarına bireysel farklılıkları ve farklılıklara saygı duymayı öğretme olanağı elde ederler (Sucuoğlu ve Kargın, 2006, Akt.: Battal, 2007).

2.9. Kaynaştırma Eğitimi Gereksinimli Öğrencilerin Genel Özellikler

Kaynaştırma eğitiminde başarı elde edilebilmesi için, eğitimin paydaşlarının özelliklerinin bilinmesi büyük fayda sağlayacaktır. Eğitim başından sonuna kadar bu özellikler dikkate alınarak yapıldığında, bireye daha iyi bir eğitimle amaca hızla ulaşma imkanı olacaktır.

2.9.1. Fiziksel Özellikler

Öz bakım becerileri gelişmemesine bağlı olarak dağınık, kirli ve düzensizliğe bağlı olumsuz dış görünüşleri vardır. Başarısızlık duygusu ve dışlanma davranışlarına bağlı durgun haldedirler. Gelişim ve kapasitelerine göre eğitim alamadıklarında el-göz koordinasyon ve hareket yetersizliği görülür. Engel durumuna bağlı içgüdüsel hareketler ve tikleri bulunur. Dengebozukluğuna bağlı durma ve yürüme gibi edinimlerinde düzensizlik görülür. Vücut sistemlerine bağlı olarak beden gelişimleri ve oranlarında düzensizlik görülürken; görme, duyma, konuşma ve zihinsel gibi özüne ek bozukluklar olabilir.

2.9.2. Sosyal Özellikleri

Kaynaştırma eğitimine gereksinimi olan bireylerin büyük bir bölümü duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade etmekte zorlanmaktadırlar. Olaylar ve durumlara karşı algıları ve tepkileri basittir. Konuşma bozuklukları vardır. Yeni durumlara karşı uyum sorunu yaşarlar. Sosyal ilişkilerde zayıflık, dar çerçevede bakma ve ilişkilerde süreci devam ettirememeye görülmektedir. Görgü kurallarını yaşam becerisi haline getirmede zorluk çekerler. Algı seviyeleri düşük seviyede olduğu için kendilerinden daha küçük yaştaki bireylerle iletişim kurarlar. Çoğunlukla görme ve duyma hafızaları güçlüdür. Uzaktaki nesnelere uzak, yakın nesnelere yakın ilgi gösterirler. Etkinliklere katılmak istememektedirler, dolayısıyla sorumluluk alma ve liderlik özellikleri zayıftır. Sosyal ortamlarda incinen, alınan, duygusal özelliklere sahiptirler.

2.9.3. Akademik Özellikleri

Bir üniteyi veya konuyu parçalara ayırarak parçadan bütüne doğru öğrenmeye yatkındırlar. Soyut kavramları öğrenmekte büyük zorluk yaşarlar. Görsel ve işitsel hafızaları güçlüdür. Başarısızlık sonucunda hemen pes ederler. Dikkat süreleri çok azdır. İlgil alanları kısıtlıdır. Somuttan soyuta, yaparak yaşayarak öğrenme etkinlikleri ile daha hızlı öğrenirler. Sürekli güdülenme ve destek almaya ihtiyaç duyarlar. Öğrendiği bir bilgiyi genelleme ve başka bir yapıya taşımada zorluk çekmektedirler. Grup çalışmaları yapmak zordur.

2.9.4. Kişilik Özellikleri

Özgüvenleri düşük ve bağımsız hareket etmekten kaçınırlar. Pasif saldırganlık, aşırı duyarlılık ve çabucak incinebilirler. Çekingen, karamsar ve içe dönük davranışları fazladır. Bir amaç için kararlı davranış sergilemezler, cesaretleri çabuk kırılır. Kendi kişiliklerini tanıma, öz yerlilikleri hakkında fikirleri çok azdır. Lider davranıştan ziyade yönlendirilmeye gereksinim duyarlar. Sorumluluk duyguları gelişmemiştir.

2.9.5. Aile ve Sosyal Yapıları

Kaynaştırma eğitimine tabi olan çocukların ailelerinin ekonomik durumları genellikle zayıftır. Ailelerinin eğitim seviyeleri düşüktür. Ailenin çocuklarının sayısı fazladır. Aile içi çatışmalar ve gerginlikler fazla olur. Kaynaştırma eğitimine tabi olan çocuklarının geleceği hakkında derin kaygı yaşamaktadırlar.

2.9.6. İş ve Mesleki Özellikleri

Monoton ve tekrarlı hareketleri yapmaktan zevk alırlar. Yönlendirmeye ihtiyaç duyarlar, bağımsız olarak bir iş yapamazlar. Grupla çalışmaktan kaçınırlar, kendi hallerinde çalışmak isterler. İşlerini somuttan soyuta, parçadan bütüne doğru yapabilirler. İş yapma girişimleri yavaştır, sabırlı davranmayı gerektirir. Her birey gibi çalışmak birşeyler üretmek isterler. Anlatım yöntemiyle değil göstererek öğretilen işlerde daha başarılı olurlar.

2.10. Kaynaştırma Sınıflarının Özellikleri

Kaynaştırmanın eğitiminin başarıyla uygulanabilmesinde etkili olan faktörleri toplumsal ve sosyal kabullenme, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının farkına varılması, kaynaştırma öğrencisinin önemsenmesi ve değer verilmesi, öğrencinin programa dayalı gereksinimlerinin belirlenmesi, etkili yönetim ve öğretim sunulması, personel desteği ve işbirliği şeklinde sıralayabiliriz. Bu nedenlerle eğer bir sınıfta kaynaştırma ideal olarak

uygulanıyorsa o sınıfta; her öğrenci değerlidir, her biri eşit kabul edilir, her birinin derse katılmaya hakkı vardır, öğrencilerin gösterdikleri tüm katkılara saygı gösterilir.

Sınıfın kaynaştırılmış olması için özel gereksinimli öğrencinin sınıf arkadaşları ve öğretmenleri tarafından sosyal kabul görmesi gerekir. Bu yüzden ortamın sosyal yönden geliştirici niteliklere sahip olması gerekir.

Toplumsal kabul ve sosyal uyum için; öğrenciye olumlu sınıf ortamı oluşturulmalıdır. Olumlu sınıf ortamı için öğretmenin, kaynaştırma öğrencisine karşı ilgi ve tutumu, kaynaştırma öğrencisinden beklentileri, öğretmenin özel gereksinimli öğrencinin ihtiyaçları ile ilgili olan yeterlilikleri, iş birliği becerilerine sahip olması ve kaynaştırma öğrencisini destekliyor olmasının yararı büyüktür.

Sınıftaki öğrencilere olumlu model oluşturarak onların kaynaştırma öğrencilerini benimsemesi sağlanır ve öğrencilere kaynaştırma öğrencileri gelmeden önce nasıl yardım edebilecekleri hakkında bilgiler verilir.

Sınıftaki bireysel farklılıklar dikkate alınarak etkinlikler planlanması sınıf başarısını artırır. Etkinlikleri öğrencinin farklı yönleri göz önünde bulundurarak, farklı kültür ve aile yaşantısına sahip çocuklar için kültür farklılıklarını da içine alacak şekilde düzenlemelidir. Böylece öğrencilerin birbirlerinden farklı olan yönlerini fark etmeleri sağlanır.

Programa dayalı gereksinimlerin düzenlenmesi öncelikle ders yılı başında ve devamında düzenli aralıklarla yapılması gereken bir süreçtir. Kaynaştırma öğrencisinin okulda işlenen programa göre değerlendirilmesi ve programda yer alan kazanımlardan hangilerini öğrenmeye gerek duyduğu tespit edilmelidir. Öğretmenin öğrenciye işlevsel olarak kullanabileceği programdaki öncelikli bilgileri uygun uygulamalarla sunması gerekir.

2.10.1. Etkili Yönetim Ve Öğretimin Sunulması; öğrencinin sınıf öğretmeninin etkili öğretim gerçekleştirebilmesi için uygun yöntem ve tekniklerden yararlanması gerekir.

2.10.2. Başarılı sınıf yönetimi; kaynaştırma öğrencisi bulunduran bir sınıf fiziksel, süreç, öğretimsel ve davranışsal yöntemi içermelidir. Öğrencilerin bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulması öğretimin sunulması başarılı sınıf yönetimi için şarttır.

2.10.3. Etkili öğretim teknikleri; tüm öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanabilmesi için öğretmenin uygun öğretim tekniklerini uygulayabiliyor olması

şarttır. Özellikle öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için etkili öğretim tekniklerinden daha fazla yararlanılmalıdır.

2.10.4. Etkili düzenlemeler; öğrencilerin bir bölümü fiziksel ortama, düzenlenen öğretim programına, sınıfta gerçekleştirilen öğretime ya da öğrencilere verilmiş olan ev ödevlerine uyum sağlamaları için değişik düzenlemeler yapılabilir.

2.10.5. Öğretimde esneklik; aniden gelişen ve değişen durumlarda gerekli düzenlemeler yaparak özel eğitim ihtiyaçları olan öğrencilerin desteklenmesidir. Öğretmen bu öğrencilerin davranış sorunlarıyla ve beklenmedik davranışları da belirleyip olumlu davranışlara dönüştürebilmelidir. Öğretim sırasında gerektiğinde değişik ihtiyaçları olan öğrencilere fazladan yardım edebilmeli, değerlendirme yöntemini kaynaştırma öğrencisine göre planlayabilmelidir. Öğrenciler arasında sosyal etkileşimi ve illetişimi artıracak önlemler almalıdır.

2.11. Kaynaştırma Eğitimi Görevlilerinin Özellikleri

Özel eğitim öğretmenleri, yardımcı öğretmenler, usta öğrenciler, destek hizmet uzmanları (fizyoterapist v.b.) özel gereksinimli öğrencilere yardımcı olabilecek personellerdendir. Bu personellerin öğretmenle iş birliği içinde olması gerekir.

Kaynaştırma eğitiminin her safhasında görevli olan personelin bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikler kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Kaynaştırma eğitiminde görev yapan personel öncelikle bu eğitim görevi için istekli olmalıdır. Öğrenme, öğretme, sorumluluk alma gibi hususlarda hazırbulunuşluk seviyesi yüksek olmalıdır. Sabırlı, sakin olmalı ve hoşgörülü olmalıdır. Dengeli ve kararlı bir kişiliğe sahip olmalıdır. İnsanlara saygı gösteren, değer veren, onları önemseyen olmalıdır. Öncelikle kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler olmak üzere koşulsuz ve bireyleri olduğu gibi kabul eden bir anlayışa sahip olmalıdır. Olaylara engelli öğrencinin gözüyle bakmalı, onlarla duygudaşlık kurmalıdır. Objektif davranabilen, yeniliklere ve değişimlere açık, araştıran ve bilimsel yaklaşımlara önem vermelidir.

2.12. Kaynaştırma Eğitimi Beceri Programları Basamakları

Bireyin sahip olduğu yeterliliklerine dayalı olarak yapabileceği tahmin edilen veya yaptığı etkinlikler beceri olarak tanımlanmaktadır. Beceriler; basit ve tek basamaklı olabileceği gibi birbiri ardınca devam etmesi gereken zincirleme davranışlardan da oluşmaktadır. Aşağıda bu becerilerden bazıları sıralanmaktadır;

2.12.1. Özbakım Becerileri

- Beslenme
- Giyim
- Temizlik
- Tuvalet yapma, vb.

2.12.2. Sosyal Beceriler

- Duygu gelişimi
- Duyu gelişimi
- Dil gelişimi
- Dinleme
- Konuşma
- Kendini ifade etme
- Problemlerle başa çıkma
- İletişim
- Bir gruba katılım

2.12.3. Temel akademik Beceriler

- Anlama
- Anlatma
- Yazma
- Okuma
- Dil gelişimi
- Şekil bilgisi
- Renk bilgisi
- Mekân bilme
- Hesap yapabilme
- Ölçmeler yapabilme
- Zaman kavramı bilme
- Paraları ayırt etme
- Alışveriş yapabilme

2.12.4. İş ve Mesleki Beceriler

- Büyük ve küçük kas gelişimi
- Temel iş yapma becerileri

- El koordinasyonu
- Meslek edinmenin önemini kavrama
- Araç gereç bilgisi
- Yetenekleri doğrultusunda yönlendirme
- İstihdam edilebilirlik

2.12.5. Kendini Tanıma Becerileri

- Beğenme ve beğenilme duygusu gelişimi
- Ait olma becerisi
- Bireysel farklılığını bilme
- Benimsetme
- Geliştirme

2.12.6. Vatandaşlık Becerileri

- Üretebilen birey olma
- Sorumluluk sahibi olma
- Toplum içinde yer alabilme
- Toplumun değer yargılarını özümseme

2.13. Kaynaştırma İle İlgili Çalışmalar

Kaynaştırma ile ilgili çalışmalar incelendiğinde; öğretmenlerle, özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren öğrencilerle, özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin anne-babaları ile ilgili konularda araştırmalar yapıldığı görülmektedir. İzleyen bölümde her bir grupla gerçekleştirilmiş çalışmalara ayrıntılı olarak yer verilecektir.

2.13.1. Kaynaştırma Alanında Öğretmenlerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Kaynaştırma alanında öğretmenlerle ilgili okulöncesi başta olmak üzere öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları, görüşleri, düşünce ve bilgileriyle alakalı ilk çalışmalar 1995 yılında başlamıştır. İlk olarak okul öncesi dönemde kaynaştırma modelini tanıtan derleme (genel) yazılar ve araştırmalar olmak üzere toplam 54 Türkçe yayına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumları (Önder A. 1995; Atay, 1995) ve zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri araştırılmıştır (Uysal, 1995). Kaynaştırma uygulamalarına yönelik öğretmen, okul yöneticisi, müfettiş ve öğretmen adaylarının tutumları,

kaynaştırma konusunda bilgilendirme çalışmalarıyla değiştirilmeye çalışılmış olup (Kayaoglu, 1999; Sahbaz, 1997; Yıkılmış, Sahbaz ve Peker, 1997; 1998) kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçları bilgilendirme çalışmalarının kaynaştırmaya yönelik tutumlar üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmüştür(Sucuoglu, 2004). Çalışmanın bu bölümünde son yıllarda yapılmış, kaynaştırma uygulamalarının başarısında etkili olan öğretmenlerle ilgili yapılan çalışmalar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında *öğretmenlerin görüşleri* ile ilişkili “İlköğretim Okulu Öğretmenleriyle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi Ve Sonrasında Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” konulu Türkoğlu’na ait

(2007) yüksek lisans çalışmasında öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla, nitel araştırma veri toplama tekniklerinden yararlanılarak yarı yapılandırılmış görüşmelere yer verilmiş olup çalışma, bir ilköğretim okulunda görev alan 22 öğretmenin görüşmeye katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, kaynaştırma uygulamaları konusunda yapılan öğretmen bilgilendirme çalışmalarının, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkındaki düşüncelerini olumlu yönde etkilediği; yapılan bilgilendirme çalışmaları öncesinde kaynaştırma eğitimine olumsuz bakış açısında olan öğretmenlerin, bilgilendirme çalışmaları sonrasında kaynaştırma uygulamalarının yararlarının küçümsenmeyecek kadar önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Kaynaştırma uygulamalarında *okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine* ilişkin Varlıer’in (2004) yaptığı yüksek lisans çalışmasında, okul öncesi eğitim öğretmenleri araştırılmıştır. Çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin özel eğitim öğrencilerin okul öncesi eğitimlerinde kaynaştırma eğitimlerine yönelik tutumları incelenmiştir. Çalışma, yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, özel eğitim öğrencileriyle çalışmış ya da çalışmakta olan 30 anasınıfı öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamının özel eğitim gerektiren öğrencilerinin anasınıfı eğitimi almalarının gerekli olduğunu görmüşlerdir. Öğretmenlerin büyük kısmının okulöncesi dönemde özel eğitim öğrencilerin kaynaştırma yoluyla eğitilmelerinden yararlanmaları gerektiğini düşünmüşlerdir. Yine öğretmenlerin özel eğitimle ilgili hizmet içi eğitim ya da ders aldıklarını ancak kaynaştırma eğitimlerinin erken başlanmasının çok önemli olduğu bu dönemde bu derslerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Batu’ya (1998) ait öğretmen görüşleriyle

alakalı diğer bir alışma; “Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri” konulu çalışmadır. Çalışma, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan 19 öğretmenle, yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda; öğretmenlerin okullarında kaynaştırma eğitiminin yararlı olacağını belirtmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma eğitiminde anne babanın eğitime destek olmaları eğitim kalitesini arttıracaağını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüş ve önerilerinin belirlendiği çalışmaların dışında, alanyazında öğretmen tutumların belirlenmesine yönelik çalışmalara da rastlanmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciye yönelik tutumları büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, aşağıdaki araştırmaların önemli olduğu düşünölmektedir.

Avcıoğlu, Eldeniz etin ve Özbey (2004), kaynaştırma uygulamalarında *öğretmenlerin tutumlarını* konu alan çalışmalarında, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf ve ders öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının belirlenmesini ele almışlardır. Çalışma grubunda bulunan 12 öğretmene görüşmeler aracılığıyla 19 soru yöneltilmiştir. Çalışmanın sonucunda, katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu, kaynaştırma uygulamalarında yer alacak sınıf öğretmenlerinin etkili ve yoğun eğitim almaları gerektiğini, sınıfta bulunan özel gereksinimli çocuğun kaynaştırılmasının, sınıfındaki normal gelişim gösteren diğer öğrenciler açısından da yararlı olacağına ulaşmıştır. Ayrıca öğrenciler arası farklılıkların anlaşılmasını ve kabul edilmesini kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir.

Kaynaştırmaya yönelik *öğretmen tutumlarının* değişmesi ile ilişkili diğer alışma Gözün ve Yıkımış’a (2003) ait “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği” konulu çalışmadır. Gözün ve Yıkımış, kaynaştırmaya yönelik hazırlanan bilgilendirme programının, ders öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişmesinde etkili olup olmadığının ortaya konulması amacıyla araştırma yapmışlardır. Çalışma, 174 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilerek, deneme modellerinden ön test ve son test kontrol gruplu model kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, kaynaştırmaya yönelik hazırlanan bilgilendirme programının öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını olumlu yönde değiştirmede etkili olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin alındığı ve tutumlarının belirlendiği beş çalışmada benzer sonuçların ortaya konulduğu görülmektedir. Öğretmenler, genel olarak kaynaştırma uygulamalarının gerekli ve yararlı olduğuna inanmaktadır. Kaynaştırma eğitim ortamında eğitim/öğretim çalışmalarının uygulayıcısı rolü taşıyan öğretmenlerin bu alandaki yeterlilikleri de kaynaştırma uygulamalarının başarısında etkilidir. Bu açıdan kaynaştırma uygulamalarında *öğretmen yeterlikleri* ile ilişkili çalışmalar incelendiğinde; Battal (2007) tarafından yapılan yüksek lisans çalışması karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın amacı; sınıf öğretmenleri ve ders öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliklerinin belirlenmesi ve karşılaştırılmasıdır. Çalışma sonucunda, çalışmada yer alan katılımcı ders öğretmenlerinin bir bölümünün ağır zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin kaynaştırma eğitimi almaması gerektiğini belirtmişlerdir. Geri kalan % 64,2'si olan sınıf öğretmenlerinin ise bu tür öğrencilerin kaynaştırma eğitimi alması gerektiğini ifade ettikleri; sınıf öğretmenleri ve ders öğretmenlerinin, kaynaştırma öğrencilerini tanıma konusunda kendilerinin yeterli oldukları düşündükleri ve ayrıca, katılımcıların uygulama, değerlendirme alanlarında da kendilerini yeterli gördükleri belirlenmiştir.

2.13.2. Kaynaştırmada Öğrencilerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Çalışmanın bu bölümünde son yıllarda yapılmış, kaynaştırma uygulamaları içerisinde öğrencilerle ilgili araştırmalar arasından, normal gelişim düzeyindeki öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutumları, görüşleri ve özel eğitim alması gereken öğrencilerin özellikleri ile ilgili konularda yapılan araştırmalara yer verilmiştir. *Normal gelişim gösteren çocukların* kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirleyen Turhan (2007) çalışmasını, kaynaştırma eğitimi uygulamasının yapıldığı ilköğretim okullarının ikinci kademesine devam eden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. İncelemenin diğer amaçları ise, çeşitli engel durumları bulunan olan kaynaştırma öğrencileri ile yaşanan problem davranışlarının nedenlerini belirleyip bunların çözümüne yönelik önerilerini almak olmuştur. Çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, normal gelişim gösteren öğrencilerin büyük çoğunun, kaynaştırma uygulamasının olumsuz sonuçlanacağını ve kaynaştırma öğrencilerinin genel eğitim sınıflarında bilgi ve becerileri tam olarak davranışlara dönüştüremeyeceklerini; kaynaştırma öğrencilerinin derslerin işleniş ortamını

bozacıklarını, normal gelişim gösteren öğrencilerin dikkatini dağıttıklarını, sınıfın başarı ortalamasını düşürdüklerini ifade etmişlerdir.

Kaynaştırma öğrencileri ile yapılmış diğer bir çalışma Sucuoğlu ve Özköçü'ya (2005) ait, “Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi” konulu çalışmadır. Çalışma, ilköğretim sınıflarına devam eden kaynaştırma öğrencileri ile akranlarının sosyal becerileri davranışlarını incelemek amacıyla; ilköğretim birinci kademe, birinci, ikinci ve üçüncü sınıfa devam eden 613 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan 613 öğrencinin 53'ü, kaynaştırma öğrencisi olarak tanımlanmıştır. Çalışmada, öğrencilerin sosyal becerileri, sosyal beceri derecelendirme ölçeği (SBDS) kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri ile akademik yeterliliklerinin akranlarından az ve daha geç edinim sağladıklarını, problem davranışlarının ise, akranlarından fazla olduğu belirlenmiştir.

Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili yapılan araştırmalar da incelenmiş, ilk olarak Şahbaz'ın (2007) yapmış olduğu çalışmaya yer verilmiştir. Şahbaz (2007), *normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma sınıflarına devam eden özel gereksinimli öğrenciler hakkında bilgilendirilmelerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabul düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır*. 2003 yılında yaptığı ilgili çalışmaya göre, özel gereksinimli öğrencilerin toplumsal açıdan olumlu özelliklerinin olduğunu söyleyen öğrenci sayısında bir artış olduğu, olumsuz özellikleri olduğunu söyleyen öğrenci sayısında ise bir azalma olduğu sonucuna varılmıştır.

Benzer bir çalışma, Vuran'ın (2005) “*İlköğretim Düzeyindeki Kaynaştırma Sınıflarında Eğitim Alan Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sosyometrik Konumları*” konulu çalışmasıdır. Çalışma, ilköğretim okullarındaki kaynaştırmaya yerleştirilen öğrenciler, öğretmenleri tarafından kaynaştırmaya aday gösterilen öğrenciler ve normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal konumlarının belirlenmesi ve karşılaştırılması amacıyla, “Akran Tercih ölçeği” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, nedensel karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya, toplam 999 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucunda, özel gereksinimli öğrencilerin yaklaşık yarısının “reddedilen”, sosyal tercih kategorisinde; “orta” sosyal etki düzeyinde yer aldıkları belirlenmiştir. Ayrıca kaynaştırma öğrencilerinin ve kaynaştırmaya aday öğrencilerin sosyal yönden

yeterince kabul görmedikleri, kaynaştırmaya aday öğrencilerin ise sınıflarındaki ortamda daha az kabul gördükleri belirlenen bulgular arasındadır.

Kaynaştırma uygulamaları içinde özel gereksinimli öğrencilerle birlikte normal gelişim gösteren öğrencilerle ilgili yapılmış araştırmalara da rastlanmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin araştırıldığı ilgili çalışmalarda, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında akranları tarafından daha az kabul edildikleri görülmektedir. Oysa normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencisine yönelik olumlu tutum geliştirmesi kaynaştırma öğrencisiyle birlikte normal gelişim gösteren öğrenciye katkısı açısından kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşması için önemli bir gerekliliktir. Türkiye’de kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında, yaygınlaşmasında, öğretim boyutunda yapılmış çalışmalar önem kazanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin önem taşımasının yanında, kaynaştırma uygulamalarının her boyutunun ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir. Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşabilmesi için; kaynaştırma öğrencisinin yaşamında etkili olan velilerin özelliklerinin, tutum ve beklentilerinin sonuç olarak tüm yönlerinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır. İzleyen bölümde alanyazında velilerle ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.13.3. Velilerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Bireyin yaşamı üzerinde doğum öncesinden başlayarak yaşamı boyunca etmişini sürdüren veliler, kaynaştırma öğrencisinin gelişiminde çok daha büyük öneme sahiptir. Özel gereksinimli çocukların eğitiminde anne-babalara yönelik tutum ve beklentilerde önemli değişiklikler olması, anne-babalık rolleri ve çocuklarının eğitimine çeşitli aşamalarda katılımının göz ardı edilemez olduğu yapılan araştırmalara yansımıştır (Cavkaytar, 1999). Bu bölümde özel eğitimde velilerle ilgili çalışmalar incelenmiştir ve 16 çalışmaya ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında anne-babaların görüş ve düşüncelerini belirlemeye yönelik çalışmalardan normal gelişim gösteren çocukların anne-babaları ile yapılan çalışmalardan biri Öncül’e (2003) aittir. Öncül’ün (2003) yapmış olduğu *“Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri”* konulu çalışma, sekiz normal gelişim gösteren çocukları bulunan anneler ile

yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, normal gelişim gösteren çocukların annelerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin tutumlarının olumlu olduğunu ifade ederken; kaynaştırma uygulamalarına ilişkin bilgilerinin olmadığı ve ayrıca okul/veli ilişkisinin hemen hemen hiç olmadığını eklemiştir. Bunların yanı sıra katılımcılar, okulda kaynaştırma uygulamalarının yapıldığını, öğretmenler ve/veya okul yönetiminden değil de, kaynaştırma sınıfına devam eden çocuklarından öğrendiklerini dile getirmişlerdir.

Kaynaştırma uygulamalarında anne-babalarla yapılmış bir diğer çalışma Metin'in (1995) yapmış olduğu çalışmadır. Metin (1995), "*Anaokuluna Devam Eden Dört-Altı Yaş Grubundaki Çocukların Anne Babalarının Normal ve Özürlü Çocukların Kaynaştırıldığı Programlar Hakkındaki Düşüncelerinin İncelenmesi*" konulu çalışmasını, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki bazı resmi ve özel anaokuluna devam eden dört-altı yaş arasındaki 146 çocuğun anne ve babasının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, en az tercih edilen grubun zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler olduğu belirlenmiştir. Çalışmada katılımcı anneler, kaynaştırma programlarının çocuklarına "toplumda değişik özellikteki insanlara karşı uygun tutum geliştirme konusunda deneyim kazandıracaklarını" ifade etmişlerdir. Babaların çoğu ise, bu programların çocuklarını olumlu yönde etkilemeyeceğini savunmuşlardır. Kaynaştırma programlarının eğitim ortamını etkilemesi konusunda, annelerin çoğu "sınıfta eğitim programlarının aksayacağını"; babaların çoğu ise, "öğretmenin eğitim işlerinin zorlaşacağını" düşünmektedirler.

Anne-babalarla yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde; ülkemizde özel gereksinimli çocukların eğitiminde baba katılımını inceleyen tek çalışmaya rastlanmıştır. Meral (2006), "*Babaların Zihin Engelli Çocuklarının Yetiştirilmesine Yönelik Katılım Durumlarının Belirlenmesi*" konulu çalışmasını, 2005-2006 öğretim yılında, Eskişehir il merkezinde zihinsel yetersizliğe sahip çocuklara yönelik eğitim veren özel bir rehabilitasyon merkezinde, kaynaştırma ve destek hizmet uygulamaları dışında bireysel ve grup eğitimi alan, zihinsel yetersizliğe sahip 41 çocuğun anne babasından oluşan 82 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, babaların zihinsel yetersizliğe sahip çocuklarının yetiştirilmesine yönelik etkinliklere genel katılımlarının yüksek olduğu, ancak "Çocuk Bakımı" alanında katılımlarının düşük olduğu, çocuğun öncelikli bakım sağlama sorumluluğunun ağırlıklı olarak anneye ait olduğu belirlenmiştir.

Anne-baba katılımına ilişkin diğer çalışmayı Çelik (2003) yapmıştır. Çelik, çocuğu zihinsel yetersizliğe sahip olan anne-babaların okuldaki anne-baba eğitimlerine katılımlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla, 110 zihinsel yetersiz tanısı almış çocuğun anne-babalarının katılımı ile gerçekleştirilen çalışmadır. Çalışma sonucunda, zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan anne-babaların çoğunluğunun okuldaki eğitim çalışmalarına katılım alanlarını önemli buldukları, gereksinim duydukları ve çocukların eğitim sürecine katılmayı istedikleri sonucuna varılmıştır. Okulda eğitime katılım alanlarına göre anne-babaların en çok genel ve özel sorunlarına çözüm aramak amacıyla öğretmenlerle birlikte yaptıkları toplantıları önemli gördükleri, gönüllülüğe bağlı çalışmaları önemsiz buldukları belirlenmiştir.

Kaynaştırma uygulamaları içinde anne-baba katılımını inceleyen bir başka çalışmada Sucuoğlu'na (1996) ait olan, "*Kaynaştırma Programlarında Anne-Baba Katılımı*" konulu çalışmasıdır. Çalışmada, kaynaştırma programları ve özel sınıflara devam eden çocukların anne-babalarının katılımları karşılaştırılmıştır. Çalışma, kaynaştırma programına devam eden 32 çocuk ve özel sınıfa devam eden 145 çocuğun anne-babasının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, tam kaynaştırma ortamında olması ya da özel sınıf ortamında olmasının anne-baba katılımını, katılım düzeyini ve türünü etkilemediği görülmüştür. Her iki gruptaki anne-babaların "kuruma mali destek sağlama, derneklere katılma, engel durumu hakkında bilgi yayma" alanlarında katılımlarının yok denecek kadar az olmuştur. Öğretmenle ilişki kurma ve özel eğitim sürecine katılma alanlarında ise katılımın en fazla olduğu belirlenmiştir. Sucuoğlu, Küçükler ve Kanık'ın (1993) özel eğitim okullarına devam eden anne-babaların katılımlarının incelenmesinin yapıldığı araştırma, bulguları ile birlikte değerlendirmeye alınmıştır. Her iki araştırmanın ortak bulgusu olarak; özel eğitimde anne-baba katılımının sınırlı olduğu, katılımın özellikle çocuğun gelişimi ile doğrudan ilişkili olan alanlarda daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Anne-babalarla yapılmış diğer bir çalışma tutum belirlemeye yöneliktir. Avcıoğlu, Sazak ve Öztürk (2004) çalışmalarında ise; okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan kaynaştırma eğitime yönelik öğretmen ve anne-baba tutumlarını incelemiştir. Çalışma, 21 okulöncesi ve 91 normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne-babanın katılımıyla, "*Zihin Engelli Öğrencilere Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği*" kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne babaların cinsiyetlerine göre okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan kaynaştırmaya

yönelik tutumlarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu, annelerin babalara oranla tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Velilerle ilgili yapılmış olan diğer bir çalışma Anadolu Üniversitesinde yürütülmüş olan Batu, Cavkaytar, Çetin, Güllüpinar ve Kartal (2004) tarafından yapılan, “*Gelişimsel Geriliği Olan çocuğa Sahip Velilerin Veli Özellikleri Ve Yasadıklarının Betimlenmesi*” konulu proje çalışmasıdır. Çalışma, 143 anne-babaya anket uygulanması ve 39 anneyle derinlemesine görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, katılımcı velilerin çekirdek veliden oluştukları, orta gelir düzeyine sahip olup alt-yapı sorunları yaşadıkları, özel gereksinimli çocuklarının tek başına yapılan etkinlikleri tercih ettikleri, velilerin komşularla ve yakın veli fertleri ile sohbet etmek amacıyla görüştükleri belirlenmiştir.

Alanyazında velilerin özel gereksinimli çocuğa sahip olması ile birlikte yaşamış oldukları psikolojik sürece ilişkin yapılan çalışmalara da rastlanmaktadır. Akkök (1989), zihinsel yersizliğe sahip, otistik ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne babaların katılımı ile gerçekleştirdiği çalışmada; özel gereksinimli çocuğun cinsiyetinin anne-babanın kaygı ve endişe düzeyinde cinsiyet etkili bir faktör olarak belirlenmemiştir. Ayrıca, babaların mali kaygılarının çocuğun yaşı ilerledikçe arttığı belirlenen bulgular arasındadır.

Veli beklentilerini belirlemeye yönelik çalışmalardan ilki Sucuoğlu'nun (1995) yaptığı çalışmadır. Sucuoğlu (1995), zihinsel yetersizliği ve otistik çocuğu olan anne babalarla yaptığı çalışmada velilerin kaynaştırmadan beklentilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda hem annelerin hem de babaların ortak belirledikleri gereksinim alanlarının; bilgi gereksinimi, destek gereksinimi ve maddi gereksinim olduğu belirlenmiştir.

Evcimen (1996) ise, çocuğu özel eğitim gereksinimi olan velilerin beklentilerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada anne ve babaların, destek ve maddi ihtiyaçların farklılaştığı, kendilerinin ve zihinsel yetersizliğe sahip çocuklarının maddi ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği konusunda hemfikir oldukları, 20-29 yaş arasındaki anne-babaların maddi ihtiyaçların daha fazla olduğu; evdeki yetersizliğe sahip çocuk sayısının ve çocukların yaşlarının artmasının da velilerin gereksinimlerini farklılaştırdığı ve arttırdığı bulgularına ulaşmıştır.

Yine bu alanda yapılmış benzer bir çalışma ise işitme yetersizliğine sahip çocukların anneleri ile Akçatepe ve Kargın (1996) tarafından yapılmıştır. Akçatepe ve Kargın

(1996) yapmış oldukları çalışma sonucunda; annelerin en fazla bilgi gereksinimleri olduğunu, ikinci sırada maddi gereksinimlerin yer aldığını, ardından toplumsal servis gereksinimi ve destek gereksinimlerinin olduğunu belirlemiştir.

Kaynaştırma öğrencisinin anne-babalarına ilişkin incelenen en son çalışma Temir'e aittir. Temir'in (2002) çocuğu kaynaştırma eğitimine devam eden velilerin karşılaştıkları sorunlar ve kaynaştırma eğitiminden beklentilerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla yaptığı çalışma; 110 kaynaştırma öğrencisinin anne-babalarının katılımıyla, anket tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada daha çok çocuğa ve anne-babaya ait demografik yapılar incelenmiştir. Anne-babaların kaynaştırma eğitimi ve çocuklarının yetersizlikleri hakkındaki bilgi düzeylerine bakılmış, çocuklarının okula devam etmesinde yaşadıkları sorunlar ve çocuklarının okul başarı durumlarını belirlemeye çalışılmıştır. Bulgularla, anne-babaların çocuklarının kaynaştırma durumları hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları ve okul başarı durumunun da yeterli olduğunu düşündükleri sonucuna varmıştır. Çocuklarının okula gidip dönmesinde daha çok annelerin sorumlu olduğu ve sorun yaşamadıkları, çocukların okulda başarılı olduğu belirlenmiştir.

Velilerle ilgili farklı konularda birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Buna karşın, kaynaştırma uygulamalarının tarihi düşünüldüğünde, kaynaştırmanın başarısını doğrudan etkileyen ekip üyesi velilerle ilgili çalışmaların sınırlı olduğu, çalışmaların birbirinin devamı niteliği taşımadığı görülmektedir. Kaynaştırma uygulamalarının başarısında son derece önemli olan velilerin özelliklerinin, gereksinimlerinin, düşüncelerinin ve beklentilerinin belirlenmesi bu doğrultuda veli eğitim programlarının oluşturulması ve uygun hizmetlerin verilmesi gerekmektedir. Özel gereksinimli çocuğa sahip olan ve olmayan anne-babaların tutum, görüş ve düşüncelerinin incelendiği araştırmaların genelinde, anne-babaların genel olarak kaynaştırma eğitimi hakkında olumlu görüşleri olduğu görülmüştür. Ancak, hem özel gereksinimli olan hem de özel gereksinimli olmayan çocukların anne-babalarının kaynaştırma uygulamaları ve özel gereksinimli çocuklarla ilgili kaygılarının olduğu görülmektedir. Bu kaygıların nedenlerinin belirlenmesi ve giderilmesi için daha ayrıntılı araştırmaların yapılması kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttıracakı düşünülmektedir. Sadece kaynaştırma öğrencilerinin anne-babaları ile yapılan çalışmalar incelendiğinde, Temir'in (2002) sorun ve beklentilerin belirlenmesine yönelik yaptığı çalışma karşımıza çıkmaktadır. Oysa kaynaştırma öğrencisinin eğitim kurumuna dâhil olmadan önce ilk

öğretmenliğini yapan, onların yeterliklerini en iyi gözlemleyebilen velilerin, kaynaştırma uygulamaları sürecindeki işlevlerinin tüm ayrıntıları ile araştırılması gerekmektedir.

2.14. Amaçlar

Bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim kademesinde çocuğu bulunan ve kaynaştırma uygulamalarına devam eden velilerin; kaynaştırma uygulamalarındaki çocukları için daha kaliteli eğitim beklentilerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın altı alt amacı vardır:

1. Velilerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Kaynaştırma öğrencisi olan velilerin, öğrencilerinin eğitim aldıkları ortamlar hakkındaki düşünceleri ve beklentileri nelerdir?
3. Kaynaştırma öğrencisi olan velilerin, öğrencilerinin akranları ve toplum içindeki yerleri hakkındaki düşünceleri ve beklentileri nelerdir?
4. Velilerin kaynaştırma öğrencisi olan çocuklarına kaynaştırma eğitiminin etkileri nelerdir?
5. Velilerin kaynaştırma öğrencisi olan çocuklarının öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencisine yönelik bilgi ve becerileri nelerdir?
6. Anne-babaların kaynaştırma eğitiminden beklentileri nelerdir?

2.15. Önem

Toplumsal hayatta bireysel farklılıkların olduğu herkesçe bilinmektedir. Ancak bu farklılıklar bireylerin eğitim hakkından yoksun bırakılması anlamına gelmemelidir. Normal gelişim gösteren bireylere göre bir takım farklılıklara sahip olan özel gereksinimli bireyler, toplumda bağımsız ve üretken bireyler olarak yaşamlarını sürdürmeleri gerekmektedir. Bireylerin yeterlikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programın başarısı uygun eğitim olanaklarından yararlanmalarına bağlıdır (Gözün ve Yıkmış, 2003).

Kaynaştırma eğitimleri ile ilgili yapılmış olan bilimsel çalışmalar kaynaştırmanın; etiketlemeyi en aza indirgeyen, çocuğa toplumda bir yer bulduran, daha iyi bir öğrenme atmosferi sağlayan, öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda uygun hizmetlerden yararlanma imkânı sağlayan bir uygulama olduğunu göstermektedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Özel gereksinimli öğrencilerin en az kısıtlayıcı eğitim ortamından en iyi şekilde faydalandıkları kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşması için gerekli olan

öğelerin başında veli gelmektedir. Kaynaştırma, işbirliği havasının etkin kullanımının yüksek olduğu başarılı bir ekip çalışmasıdır. Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşabilmesi için, bu ekipte önemli rol taşıyan velilerin görüşlerinin ve beklentilerinin belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Ülkemizde yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde, çocuğu ilköğretim kademesinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden velilerin kaynaştırma eğitiminin kalitesinin arttırılmasına ilişkin görüş ve beklentilerinin belirlenmesi ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Veliler, çocuklarını en iyi tanıyan kişiler olarak ve çocukları ile ilgili her konuda karar verme yetkisine sahip olan bir varlığı, eğitimle ilgili işlerin dışında tutarak eğitimde kaliteyi arttırmak olanaksız görülmektedir. Bu amaçla, kaynaştırma uygulamalarının başarısında etkin rol oynayan velilerin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüş ve beklentilerinin belirlenmesinin, kaynaştırma uygulamalarının kalitesinin arttırılmasını açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bu araştırma sonucunda elde edilecek bulguların, çocuğu ilköğretim kademesinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden velilerin; kaynaştırma eğitiminin kalitesine ilişkin düşünceleri hakkında bilgi vereceği, kaynaştırma uygulamalarına katılan velilere verilecek hizmetlerin ve bu velilere uygulanacak veli eğitim programlarının düzenlenmesinde yol göstereceği, kaliteli bir kaynaştırma eğitiminin gerçekleştirilmesine yönelik önerilerin oluşmasını sağlayacağı beklenmektedir.

2.16. Sınırlılıklar

Araştırmanın veri toplama, alinyazı gibi birtakın sınırlılıkları vardır. Araştırmanın incelenmesi aşamasında dikkate alınması gereken sınırlılıklar ise;

- 1. Çalışma;** öğrencisi, Samsun ili belediye sınırları içerisindeki merkez ilköğretim Okullarında ve Rehabilitasyon Merkezlerinde, “zihinsel yetersiz” tanısı almış ve kaynaştırma uygulamalarına devam eden velilerle sınırlıdır.
- 2. Ölçeklerin büyük çoğunluğu** velilerin öğrencilerinin eğitim aldığı kurumlarda uygulanması, velinin düşüncelerini açıkça ifade etmelerini engellemiş olabilir.
- 3. Araştırma ölçeğinin** velilere tanıtılması yapılırken konuya vakıf olmayanları görev alması, araştırmanın amacının tam olarak anlaşılmasına neden olmuş olabilir.

BÖLÜM 3

3.2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanma süreci ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.2. Araştırma Modeli

Araştırma modelini özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında eğitim alan özel gereksinimi olan aynı zamanda çocuğu örgün eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Bu amaçla Velilerin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilik algılarını ölçmek amacıyla “Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlilik Algıları Ölçeği (KEİYAÖ)” geliştirilmiştir. Ölçek 160 veliye bir çok kişiyle birlikte ulaşılarak elde edilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan velilerin % 25 ($n= 40$)' i erkek ve % 75 ($n= 120$) ' i bayandır. Çalışma grubunu oluşturan bireylerin yaklaşık olarak % 29.4 ($n= 47$)' ü ilköğretim mezunu, % 26.3 ($n= 42$)' ü ortaokul mezunu % 26.3 ($n= 42$) lise mezunu ve % 28.1 ($n= 47$)' i üniversite mezunudur. Son olarak çalışma grubunu oluşturan bireylerin % 16.9' u 20-30 yaş aralığında, % 50' si 31-40 yaş aralığında % 23.1 ' i 41-50 yaş aralığında ve % 10 ' u 51-60 yaş aralığındadır.

3.3. Katılımcılar

Çalışma grubunu oluşturan veliler Samsun il ve ilçelerinde yaşamakta olan, özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında eğitim alan özel gereksinimi olan aynı zamanda çocuğu örgün eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin velilerinden oluşturmaktadır.

3.3.1. Araştırma Yapılan Okullar

Araştırma, Samsun il ve ilçelerindeki Rehberlik Araştırma Merkezlerinden ve ilköğretim okullarından yardım alınarak, kaynaştırma öğrencisi bulunan 17 ilçedeki 12 ilköğretim ve orta dereceli okullarda yapılmıştır.

3.3.2. Araştırma Katılan Veliler

Araştırma yapılacak okullar ve veliler belirlendikten sonra, araştırmacı tarafından velilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ölçeğin güvenilir ve geçerli bir çalışma olabilmesi için, madde sayısı ile orantılı olarak 187 veliye ulaşılmaya çalışılmış 160 veri toplanabilmiştir. Velilerin büyük çoğunluğu araştırmacıyı tanımadıkları için

güvenmemişlerdir. Bu nedenle ölçek velilerin güvenebilecekleri öğretmenler ve okul yöneticileri aracılığı ile veri toplanmaya çalışılmıştır.

İlerleyen bölümde veliler ile ilgili verilerin tabloları yer almaktadır. Tablolarda sayı ve yüzdelik oranlar bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Araştırma öğrencileri kaynaştırma eğitimi alan velilere yönelik nicel bir çalışma olarak yapılmıştır. Bu amaçla bir ölçek geliştirilmiştir. Kaynaştırma öğrenci velilerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilik algılarının ölçülmesine yönelik bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlayan bu araştırma kesitsel bir çalışmadır. Bu amaçla araştırmacılar tarafından 5'li Likert tipi 19 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde DeVellis (2012) tarafından önerilen ölçek geliştirme süreci aşamaları takip edilmiştir. Geliştirilen ölçek dilbilgisi, imla kontrolü için iki branş öğretmenine, amaca uygunluğunu test etmek için iki özel eğitim uzmanına ve bir özel eğitim öğretmenine inceletirilmiştir. Araştırma çalışma grubunu uygun örnekleme yoluyla seçilen, araştırmaya katılmaya gönüllü bireyler oluşturmuştur. Ölçek, Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında eğitim almakta olan özel gereksinimi olan, aynı zamanda çocuğu örgün eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin velilerine uygulanmıştır.

Ölçeğin velilere ulaşabilmesi için Samsun ili ve ilçelerindeki Rehberlik Araştırma Merkezlerinden kaynaştırma öğrencisi olan okulların isimleri alındı. Kaynaştırma öğrencisi bulunan okullara ulaşılarak öğretmen ve yöneticilerden yardım istendi.

Ölçeğin uygulanması sürecinde geçerli ve güvenilir bir çalışma olabilmesi için oldukça çok sayıda veliye ulaşılmaya çalışılmıştır. Velilerin ölçeğe daha gerçekçi ve rahat cevap verebilmeleri için öğrencilerin, öğretmen ve yöneticilerinin elleriyle dağıtılmış ve aynı şekilde toplanmıştır. Samsun ili ve ilçelerindeki kaynaştırma eğitimi alan 160 veliden veri alınabilmektedir.

Ölçek Soruları

B. Aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi hiç, az, orta, çok, tamamen seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtiniz.

- 1- Okuldaki kaynaştırma eğitimi uygulamaları yeterlidir.
- 2- Öğrencinizin okulunun personeli kaynaştırma eğitiminin uygulamasına yardımcı olur.
- 3- Öğrencinizin Okulu kaynaştırma eğitimi için uygundur.

- 4- Okulun BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) Birimi işbirliği içinde çalışmaktadır.
- 5- BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) birimi düzenli toplantılar yapmaktadır.
- 6- Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda sınıfın mevcudu eğitime uygundur.
- 7- Öğrenciniz için kaynaştırma sınıflarındaki ders araç gereçleri yeterlidir.
- 8- Öğrencinizin özel eğitim öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gereklerini yerine getirir.
- 9- Öğrencinizin sınıf öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gerekliliğini bilir.
- 10- Öğretmenler velilerle rahat iletişim kurarlar.
- 11- Öğrencinizin normal sınıfındaki öğretmenleri, kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında yeterli beceriye sahiptir.
- 12- Kaynaştırma öğrencilerinin, eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişiler, özel eğitim öğretmenleridir.
- 13- Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ile okul öğretmenleri uyumlu çalışır.
- 14- Öğrencilerin sosyalleşmesi için kaynaştırma eğitimi önemli ve gereklidir.
- 15- Kaynaştırma öğrencilerinin, sosyal ortamlara uyumları, öğrenmelerini olumlu yönde etkilemektedir.
- 16- Okuldaki kaynaştırma eğitiminde akran desteğine yer verilmelidir.
- 17- Diğer velilerin, kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gereksinimleri hakkında bilgileri vardır.
- 18- Kaynaştırma öğrencilerinin aldıkları eğitimleri verimli buluyorum.
- 19- Kaynaştırma öğrenci velilerine eğitim verilirken, eğitimler açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmalıdır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, 16 Şubat 2015 – 23 Şubat 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Ölçek katılımcıların kendilerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda, uygun olan ortam ve zamanda gerçekleştirilmiştir. Ölçek katılımcıların bazılarının isteğiyle öğrencinin okuduğu okulda, bazıları ise katılımcıların evlerinde gerçekleştirilmiştir. Okulda yapılan ölçme, Okul Müdürünün uygun gördüğü, boş sınıf, rehber öğretmen odası, müzik laboratuvarı gibi ortamlarda yapılmıştır.

3.5. Ölçmeler

Araştırmacı görüşmelere başlamadan önce velilerden izin alınmış, kimlik bilginin gizli kalacağı belirtilerek çalışma başlamıştır.

Ölçeğin uygulanması sırasında, velilerin büyük çoğunluğuna araştırmacı leği kendisi açıklamıştır. Diğer velilerle de velilerin kendi öğretmenlerinden yardım alınmıştır. Katılımcılara araştırmanın önemi açıklanmış ve bütün bilgilerin gizli tutulacağı vurgulanmıştır. Bu nedenle ölçekteki sorulara rahatlıkla cevap vermelerinin araştırmanın amacına ulaşmasında rolünün çok büyük olduğu belirtilmiştir.

Velilere lekleri bizzat öğrencilerle ilgilenen öğretmenler tarafından, bazı velilere verilmiş ve velilerin kendileri doldurmuş, bazı veliler ise bizzat ders öğretmenleri tarafından görüşme sonucunda veri alınmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılara 19 soru yöneltilmiştir. Her görüşme 10-30 dakika arasında sürmüştür.

3.6. Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan bireylerin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, ekonomik durumuna ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1. Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlilik Algıları Kişisel Bilgiler Bölümü Değerlendirme

Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan katılımcılardan elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmanın bulguları yer almaktadır. Araştırmada, 2014–2015 Eğitim-ğretim yılında, Samsun ilindeki özel eğitim sınıfları olan okullarında, çocuğu kaynaştırma uygulamalarına devam eden 160 anne-baba yer almıştır.

Görüşme Formu'ndan elde edilen bilgiler doğrultusunda formda yer alan her soru ayrı ayrı incelenmiş, aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 1

Velilerin Cinsiyeti

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	40	25,0	25,0	25,0
Geçerli Kadın	120	75,0	75,0	100,0
Toplam	160	100,0	100,0	

Cinsiyet tablosuna bakıldığında ölçeğe cevap veren kaynaştırma öğrenci velilerinden kadınların erkeklere göre 3 kat katılımı görülmüştür. 160 katılımcıdan 120 kişi kadındır. Cinsiyet tablosunda anlamlı bir fark yoktur.

Aynı sorunun devamında çalışmanın katılımcılarına kaynaştırma öğrenci velilerine yaşları sorulmuştur. Alınan cevaplar ve yüzdeleri Tablo 2’te yer almaktadır.

Tablo 2

Velilerin Yaşları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli 20 yas ve alti	2	1,3	1,3	1,3
21-25	4	2,5	2,5	3,8
26-30	21	13,1	13,1	16,9
31-35	32	20,0	20,0	36,9
36-40	48	30,0	30,0	66,9
41-50	37	23,1	23,1	90,0

51-60	16	10,0	10,0	100,0
Toplam	160	100,0	100,0	

Araştırmanın yaş tablosunda ölçeğe katılan velilerin 36-40 yaş aralığında %30 oranıyla 48 kişi ile en fazla katılım gerçekleşmiş iken, en az yaş aralığını ise %1,3 oranıyla 2 kişi, 20 yaş ve altı grubu oluşturmaktadır. Yaş durumunda anlamlı fark yoktur.

Aynı sorunun devamında çalışmanın katılımcılarına kaynaştırma öğrenci velilerine eğitim durumu sorulmuştur. Alınan cevaplar ve yüzdelikleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3
Velilerin Eğitim Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli İlkokul	47	29,4	29,4	29,4
Ortaokul	42	26,3	26,3	55,6
Lise	42	26,3	26,3	81,9
Yüksekokul	29	18,1	18,1	100,0
Toplam	160	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan velilerin eğitim durumu tablosunda kaynaştırma öğrenci velilerinden eğitim durumu ilkököl mezunu olan grup %29,4 oranı ve 47 kişi ile en fazla katılım göstermiş iken, %18,1 oranı ve 29 kişi ile yüksekokul mezunu olarak en az katılım gerçekleşmiştir. Eğitim durumunda anlamlı bir fark vardır.

Çalışmanın katılımcılarına kaynaştırma öğrenci velilerindeki toplam çocuk sayısı sorulmuş, alınan cevaplar ve frekanslarına Tablo 4'de yer verilmiştir.

Tablo 4

Velideki Toplam Çocuk Sayısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Tek çocuk	15	9,4	9,4	9,4
2 çocuk	67	41,9	41,9	51,3
3 çocuk	52	32,5	32,5	83,8
4 çocuk	23	14,4	14,4	98,1
5 çocuk ve daha fazla	3	1,9	1,9	100,0
Toplam	160	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan velilerden toplam çocuk sayısına bakıldığında 2 çocuk ve 3 çocuk sayılarında anlamlı bir fark görülmüştür. 160 katılımcının 67'si 2 çocuk, 52'si 3 çocuğa sahip olduğu görülmüştür. En az çocuk sahibi olan velileri ise 3 kişi ile 5 çocuk ve daha fazla grubu oluşturmuştur.

Çalışmanın katılımcılarına kaynaştırma öğrenci velilerine ekonomik durumları sorulmuştur. Alınan cevaplar ve frekansları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5

Velilerin Ekonomik Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Zayıf	11	6,9	6,9	6,9
Orta	79	49,4	49,4	56,3
İyi	61	38,1	38,1	94,4
Çok iyi	9	5,6	5,6	100,0

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Zayıf	11	6,9	6,9	6,9
Orta	79	49,4	49,4	56,3
İyi	61	38,1	38,1	94,4
Çok iyi	9	5,6	5,6	100,0
Toplam	160	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan velilerin ekonomik durumlarında gelirleri orta ve iyi durumda olanlar arasında anlamlı bir fark vardır. En fazla katılımın %49,4 oranıyla 79 kişinin gelir durumlarının orta düzeyde olduğu, en az katılımcının da % 5,6 oranıyla 9 kişiden oluşmaktadır.

Aynı sorunun devamında çalışmanın katılımcılarına oturdukları evlerin durumları sorulmuştur. Alınan cevaplar ve frekansları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6
Velilerin Oturdukları Ev

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Kiralık	43	26,9	26,9	26,9
Kendimizin	106	66,3	66,3	93,1
Lojman	5	3,1	3,1	96,3
Diğer	6	3,8	3,8	100,0
Toplam	160	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan velilerin oturdukları ev tablosunda anlamlı bir fark yoktur. En fazla katılımın %66,3 oranıyla 106 velinin evlerinin kendilerine ait olduğu, en az katılımcının da %3,1 oranıyla 5 veli ile lojmanlarda kaldığı görülmüştür.

4.2. Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlilik Alguları Ölçeği Maddeleri Değerlendirme

Sorular, Faktör I öğretmen yeterlilikleriyle ilgili maddeler içermektedir ve bu nedenle *Öğretmen yeterlilikleri*, Faktör II kaynaştırma eğitimi fiziksel ortamına ilişkin yeterlilikleri ölçen maddeler içerdiğinden *Fiziksel yeterlilikler*, Faktör III sosyal ortama ilişkin maddeler içerdiğinden *Sosyal yeterlilikler* olarak isimlendirilmiştir.

4.3. Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlilik Alguları Ölçeği Güvenirliliği ve Yapı Geçerliliği

KEİYAÖ güvenirliliğini test etmek amacıyla ölçeğin madde toplam korelasyonları ve ölçeğin faktörlerinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları incelenmiştir. Tablo 7 de KEİYAÖ madde-toplam korelasyonları ve Cronbach Alpha değerleri görülmektedir.

Tablo 7: Madde toplam Korelasyonları ve Cronbach Alpha değerleri

	Düzeltilmiş Madde-Test Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarılırsa Cronbach Alpha Değeri
Madde 1	,576	,924
Madde 2	,732	,921
Madde 3	,602	,924
Madde 4	,778	,920
Madde 5	,837	,918
Madde 6	,448	,928
Madde 7	,553	,925
Madde 8	,759	,920
Madde 9	,684	,922
Madde 10	,808	,919
Madde 11	,609	,924
Madde 12	,556	,925
Madde 13	,691	,922
Madde 14	,311	,929

Madde 15	,404	,928
Madde 16	,511	,926
Madde 17	,513	,926
Madde 18	,719	,922
Madde 19	,420	,927

Tablo 7 de görüldüğü gibi madde toplam korelasyonları .31 ile .84 arasında değişmektedir. Aynı zamanda ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .93' tür. Faktör I' in Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .94, Faktör II' nin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .90 ve Faktör III Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .70' dir. Literatürde .70 ve üzeri iç tutarlılık katsayısına sahip ölçeklerin araştırma amacıyla kullanılmak için yeterli olduğu belirtilmektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994). KEİYAÖ' nin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla Açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir dizi test gerçekleştirilmiştir. Barlett Küresellik Testi verilerin korelasyon matrisinin birim matris olup olmadığını test etmektedir. Verilerin faktör analizi yapılabilmesi için bu testin anlamlı çıkması aynı zamanda Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem yeterliliği katsayısının .60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Kaiser, 1974). Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesinde Özdeğeri birden büyük faktör sayısı, Yamaç birikinti grafiğinden yararlanılmıştır. Ölçek maddelerinin yorumlanabilirliği de bir diğer kriterdir. Aynı zamanda ölçeğin maddelerin hangi faktöre ait olduğunu belirlemek amacıyla ise madde faktör yük değerlerinin .40 ve üzerinde olması ve diğer faktörlerle .10 üzerinde fark olması kriteri kullanılmıştır.

Yapılan istatistikî işlemler sonucu Barlett Küresellik testinin anlamlı olduğu ($\chi^2(171) = 2089.40, p = .001$) ve Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem yeterliliği katsayısının .90 olduğu görülmüştür. Verilerin faktör analizine uygun olduğu görüldükten sonra ölçek maddeleri Temel Bileşenler Analizine Varimax rotasyon döndürmesiyle birlikte tabi tutulmuştur. Ölçek maddelerinin özdeğeri birden büyük üç faktörden oluştuğu görülmüştür. Faktör özdeğerleri sırasıyla **8.46**, **2.34** ve **1.63'** tür. **Faktör I** onbir maddeden oluşmakta ve toplam varyansın % 44.53' ünü açıklamaktadır, **Faktör II** dört maddeden oluşmakta toplam varyansın % 12.23' ünü açıklamaktadır. Son olarak **Faktör III** de dört maddeden oluşmakta toplam varyansın % 8.57' sini açıklamaktadır. Toplamda ölçek toplam varyansın % 65.39' unu açıklamaktadır. Faktör I öğretmen yeterlilikleriyle ilgili maddeler içermektedir ve bu nedenle *Öğretmen yeterlilikleri*,

Faktör II kaynaştırma eğitimi fiziksel ortamına ilişkin yeterlilikleri ölçen maddeler içerdiğinden *Fiziksel yeterlilikler*, Faktör III sosyal ortama ilişkin maddeler içerdiğinden *Sosyal yeterlilikler* olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 8: Maddelerin Varyans Değerleri

	Maddeler	KEİYAÖ			h^2
		Faktör 1 Öğretme n Yeterlilik ler	Faktör 2 Fiziksel Yeterlilikler	Faktör 3 Sosyal Yeterlilikler	
1	Okuldaki kaynaştırma eğitimi uygulamaları yeterlidir.		.79		.70
2	Öğrencinizin okulunun personeli kaynaştırma eğitiminin uygulamasına yardımcı olur.	.76			.66
3	Öğrencinizin okulu kaynaştırma eğitimi için uygundur.		.85		.80
4	Okulun BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) Birimi işbirliği içinde çalışmaktadır.	.80			.73
5	BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) birimi düzenli toplantılar yapmaktadır.	.80			.80
6	Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda sınıfın mevcudu eğitime uygundur.		.91		.84
7	Öğrenciniz için kaynaştırma sınıflarındaki ders araç gereçleri yeterlidir.		.82		.73
8	Öğrencinizin özel eğitim öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gereklerini yerine getirir.	.82			.73
9	Öğrencinizin sınıf öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gerekliliğini bilir.	.61			.55
10	Öğretmenler velilerle rahat iletişim kurarlar.	.75			.73
11	Öğrencinizin normal sınıftaki öğretmenleri, kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında yeterli beceriye sahiptir.	.58			.46

12	Kaynaştırma öğrencilerinin, eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişiler, özel eğitim öğretmenleridir.	.59			.42
13	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ile okul öğretmenleri uyumlu çalışır.	.75			.66
14	Öğrencilerin sosyalleşmesi için kaynaştırma eğitimi önemli ve gereklidir.			.84	.72
15	Kaynaştırma öğrencilerinin, sosyal ortamlara uyumları, öğrenmelerini olumlu yönde etkilemektedir.			.86	.77
16	Okuldaki kaynaştırma eğitiminde akran desteğine yer verilmelidir.			.54	.46
17	Diğer velilerin, kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gereksinimleri hakkında bilgileri vardır.	.77			.61
18	Kaynaştırma öğrencilerinin aldıkları eğitimleri verimli buluyorum.	.81			.70
19	Kaynaştırma öğrenci velilerine eğitim verilirken, eğitimler açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmalıdır.			.48	.38
	Özdeğer	8.46	2.34	1.63	
	Açıklanan Varyans Oranı	44.53	12.29	8.57	

Not: |.40| ve altındaki değerler rapor edilmemiştir. h^2 : Açıklanan ortak varyans değeri

Kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilik algıları ölçeğinin güvenilirliğini test etmek amacıyla ölçeğin madde toplam korelasyonları ve ölçeğin faktörlerinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları incelenmiştir. Madde toplam korelasyonları .31 ila .84 arasında değişmektedir. Aynı zamanda ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .93'tür. Faktör I' in Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .94, Faktör II' nin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .90 ve Faktör III Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .70' dir.

Sonuç olarak; literatürde .70 ve üzeri iç tutarlılık katsayısına sahip ölçeklerin araştırma amacıyla kullanılmak için yeterli olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla geliştirilen ölçek araştırma amacıyla kullanılabilir.

4.4. Tartışma

Bu araştırmada, “*Kaynaştırma Öğrenci Velilerinin Kaliteli Eğitime Erişimi Konusundaki Beklentilerini*” belirlemek hedeflenmiştir. Aşağıda, araştırma sonucunda ulaşılan bulguların yorumu ve bulguların literatürde yer alan araştırmalarla ilişkilendirilmesi yer almaktadır.

Kaynaştırma öğrencisinin özellikleri ve aldığı eğitime ilişkin bilgiler araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır. Araştırmada; Anne-babalara göre kaynaştırma öğrencisinin daha önce aldığı eğitime ilişkin bilgiler, kaynaştırma öğrencisinin, öğretmeninden nasıl bir eğitim aldığı, sınıfındaki normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencisine nasıl davrandıkları, sınıfındaki normal gelişim gösteren öğrencilerin anne-babalarının kaynaştırma öğrencisine yönelik görüşlerine ilişkin bilgiler üzerinde durulmuştur.

Velilerin; kaynaştırma öğrencilerine konulan tanıyı çoğunlukla bilmedikleri görülmüştür. Ağırlıkla Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği tanısı konulan öğrenciler bulunmaktadır. Kaynaştırma tanısının özelliğine bağlı olarak öğrencilerin eğitimleri de değişmektedir. Kaynaştırma öğrencisinin gereksinimlerinin karşılanabilmesi için velinin, öğretmenin ve çevrenin çocuğun özelliklerini iyi bilmesi gerekmektedir. Kaynaştırma öğrencisinin gereksinimlerinin neler olduğu, nasıl karşılanacağı, öğrencinin bildikleri ve bilmedikleri, velinin ve okulun öğrenciden beklentilerini etkileyen etmenlerdendir. Bu nedenlerle öğrenciye konulan tanının çok iyi bilinip eğitimlerinin tanılarına göre şekillendirilebilmesi için önem arz etmektedir.

Kaynaştırma velileri ve normal gelişim gösteren öğrenci velilerinin de konulan tanıyı bilmeleri ve gereksinimler hakkında bilgi sahibi olması, kaynaştırma öğrencisine karşı tutumları ve eğitimlerine verilen destekler, kaynaştırma eğitiminde başarıyı arttıracaktır.

Veliler, öğrencilerine tanı konulurken önemli ihtiyaçlarından biri olan bilgi gereksinimlerinin karşılanmasını beklerler. Velilerin çocuklarının tanısı ve gereksinimleri hakkında yeterli bilgilere sahip olmamaları, çocuk üzerindeki beklentilerini gereğinden yüksek tutmalarına neden olabilir ki; bu durum, hem veli hem de öğrencide olumsuz etki oluşmasına sebep olur. Aynı paralellikte, yetersizliğin öğrencinin yaşamını ve gelişimini nasıl etkileyeceğini bilmemek, velileri daha büyük bir kaygıya sürükleyebilmektedir.

Velilerin öğrencilerine konulan tanıyı bilmemeleri bilgi gereksinimlerinin ilgili kurum ve kişilerce karşılanmadığını gösterir. Öğrencilere konulan tanı yakın tarihte tekrar değerlendirmeye alınmadığından kurumlardaki dosyalarındaki tanı geçerli görülmüştür. Ayrıca velilerin bilgi eksikliği çocuklarına yanlış tanı konulmasına da sebep olabilmektedir. Bu durumun öğrencilerde eğitimin sürekliliğine ve gelişmesine engel olması velinin öğrencisinin tanıları bilmeleriyle ilişkilendirilebilir. Ayrıca velilerin öğrencileriyle ilgili ayrıntılı bilgi alma olanaklarının olmadığı da söylenebilir.

Velilerin bilgi sahibi olması ve eğitim çalışmalarına katılımlarının sağlanmasının önemi nedeniyle ülkemizde yasal çalışmalar yapılmıştır. 573 Sayılı Özel eğitim Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararname’de velinin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilendirilmesi ve uygulamalara tam katılımının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. 2006 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde; velilerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılmalarının gerektiği belirtilmiştir. Velilerin aktif katılımlarının yanında aile eğitimlerinin sağlanması, eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde velinin görüşünün de ele alınması esas alınmıştır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişmelerinin izlenmesine yönelik faaliyetlerin yürütülmesinde velinin de diğer ekip üyeleriyle iş birliğinin sağlanması, destek eğitim hizmeti çerçevesinde velilere araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanması kararlaştırılmış ve velinin kaynaştırma öğrencisinin eğitiminde etkin katılımının sağlanması amacıyla yasal dayanaklar oluşturulmuştur. Ancak uygulamada katılımcıların çocuklarının tanısı ve özellikleri ile ilgili yeterince bilgilendirilmediği görülmektedir.

Temir (2002), 2006 Özel eğitim Yönetmeliği’nde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimlerini, öncelikle okul öncesi kurumlarında kaynaştırma uygulamaları kapsamında normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte sürdürmelerini belirtmiştir. Ancak ülkemizde son yıllarda okul öncesi eğitimin zorunlu olmaktan çıkarılmasıyla veliler kaynaştırma öğrencilerini okullara göndermemekte ya da göndermemektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar için okul öncesi dönem çok önem arz etmektedir. Dolayısıyla erken teşhisle birlikte kaynaştırma eğitimine gereksinim duyulan bir öğrenci için okul öncesi eğitim kat kat daha fazla önem arz etmektedir. Ayrıca, okul öncesi dönemde normal gelişim gösteren bir öğrenci özel eğitime ve kaynaştırma eğitimine gereksinim duyan bir öğrenciyle iletişim ve etkileşime geçmemesi sonucunda okul çağında kaynaştırma öğrencisinden uzak durma

davranışının artmasına neden olacaktır. Bu durum da kaynaştırma eğitimi öğrencisinin gelişimine olumsuz etki meydana getirmektedir. Dolayısıyla toplumun küçük parçası ve hazırlayıcısı olan okullarımız, kaynaştırma öğrencilerini de topluma kazandırma noktasında görevini yeterince yapmamış olacaktır. Kaynaştırma eğitiminde başarı için okul öncesi önemli bir unsur olmaktadır.

Yapılan çalışmalar kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için destek eğitim almaları gerekliliği yönündedir. Ülkemizde sunulan destek hizmetleri (destek oda, sınıf içi yardım, özel eğitim danışmanlığı) sınırlı olduğu gibi kaynaştırma öğrencilerinin gereksinim duydukları destek eğitim hizmetleri genel olarak özel eğitim kurumlarından alınabilmektedir. 2006 Özel Eğitim Yönetmeliği'ne göre kaynaştırma öğrencilerine destek eğitim kapsamında sınıf içi yardım ve destek eğitim odalarında eğitim verilebileceği vurgulanmış olmasına rağmen yaygın olarak uygulanmamaktadır. Kaynaştırma öğrencilerinin okullarında yardımcı eğitim hizmetlerinin olmaması nedeniyle özel eğitim kurumlarından eğitim alma durumunu zorunlu kılmaktadır. Yasal boyutta bakıldığında, kaynaştırma öğrencisinin destek eğitim hizmetlerinden faydalanması, 2006 yönetmeliğinin ilgili maddelerinde yer alan şartların oluşması ile birlikte velinin de bu eğitimi kabul etmesine bağlıdır. Bu nedenle, katılımcının tercihi yönünde kaynaştırma öğrencisi olan çocuklarının, yasal olarak zorunlu kılınmayan destek eğitim hizmetlerinden faydalanmadığı görülmektedir.

2006 yılı Milli eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 300/3239 Sayılı yazısında bildirdiği gibi eğitsel değerlendirme ve tanılanması yapılan bireyler için uygun eğitim ortamı, alacağı destek eğitim hizmeti ve eğitim planını içeren Özel eğitim Değerlendirme Kurul Raporu düzenleneceği belirtilmiştir.

Kaynaştırma felsefesinin temelinde öğrenciye ve öğretmene gereksinimleri doğrultusunda destek eğitim hizmetleri sağlanması yer almaktadır (Batu, 2000). Özel gereksinimli öğrenci kaynaştırma ortamına yerleştirildiğinde normal gelişim gösteren akranları ile birlikte eğitim almaktadır. Ancak destek eğitim hizmetlerinden faydalanmayan kaynaştırma öğrencisi sadece normal akranları ile aynı okula gitmiş olmaktadır. Araştırmalardaki kaynaştırma ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde; kaynaştırmanın sadece özel gereksinimli öğrenciyi genel eğitim ortamına yerleştirmek olmadığı görülmektedir.

Akranlarına göre belli alanlarda yetersizlik gösteren özel gereksinimli öğrencilerin akranlarına çeşitli alanlarda yetişebilmesi için, destek eğitim hizmetlerinden faydalanması kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için bir gerekliliktir. Bu doğrultuda bakıldığında kaynaştırma eğitimine gereksinim duyulan bireyin destek eğitim alması konusunda gerekli yardımın sağlanamamış olması bireyde olumsuz etki oluşturacaktır.

Kaynaştırma eğitiminde önemli bir unsur da öğrencinin sınıf ve okul değişikliği yapmamasıdır. Normal gelişim gösteren öğrencilerle beraber yaşamaya başlaması ve akranları ile iletişimlerinin devamı için kaynaştırma öğrencilerinin yerdeğişikliği yapmaması gerekir. Zaten iletişimleri ve etkileşimleri zor olan kaynaştırma öğrencilerinin sınıf değişikliği yapılarak öğretmenlerinin tanıma süreçleri, akranlarının kabul etme ve iletişime geçme davranışları yerdeğişikliği ile çok zor olacaktır.

Kaynaştırma öğrencilerin sosyal kabul düzeyleri yeterli düzeyde olmadığı (Vuran, 2005; Sahbaz, 2003) bilgisiyle, sınıf ve öğretmen değişikliği bütün sosyal ortamını bir anda değiştirmeden kademeli yaklaştırma metoduyla ilkökulda beden eğitimi, resim, vb. öğrencinin başarı gösterebileceği derslerde öğretmen değişikliğine gidilebilir. Ayrıca destek odasında bireysel eğitim yoluyla zaten sınıf ortamından uzaklaşan öğrencinin sınıf değiştirmesi olumsuz etki bırakacaktır. Sınıf değişikliği 4.sınıftan sonra yapılabilmesi için ilkökulda kaynaştırma öğrencisinin ve öğretmenin de kaynaştırma öğrencisini tanıması öğretmen değişikliğini kabullenmeyi ve bu arada da gelişiminin olumsuz etkilenmesine engel olabilir.

Ölçeğimize katılım sağlayan velilerin çoğunluğu kurumlardaki kaynaştırma uygulamaları için fiziki ortamların normal düzeyde olduğunu düşünmektedir. Velilerin büyük çoğunluğunun öğrencilerin gerek sınıf ortamlarında gerekse okullarına ulaşmalarının sağlanmasında pek sıkıntı yaşamadıklarını belirtmektedir. Öğrenciler taşınmalı sistem ile okullarına gelip gitmekte ve yemek saatlerinde de yemek ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ayrıca kaynaştırma eğitime tabi olan öğrenci için bütün okul personeli öğrencilerin durumları hakkında bilgilendirilmelidir. Böylece okulun fiziki ortamlardan kaynaklanan olası bir olumsuzlukta öğrenciyi tanıyan personel müdahalede gecikmemiş olur. Kaynaştırma eğitiminin etkili ve verimli olmasının birincil koşulu kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenidir. Sonra okul idaresinin kaynaştırma eğitimiyle ilgili yeterli bilgi, donanım ve kurumda etkili bir koordinasyonunun

olmalıdır. Ölçeğimizde ise öğretmen yeterliliği ve sosyal yeterlilik faktörlerinde yeterli bir seviyede olmadığı anlaşılabilir.

KEİYAÖ'ye göre veliler ölçeğimizde kaynaştırma eğitimi uygulamalarında okulun personellerinden eğitim uygulamalarında yardımcı olarak öğretmenlerin destek olduğu, fakat okulun fiziki yeterliliği ve sosyal yeterlilik düzeylerinin eksik olduğu belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencisinin özbakım, tuvalet, beslenme ve günlük yaşamda karşılaşılabileceği diğer problemlerle başa çıkabilmesi için okulun yardımcı personeli bulunmalıdır. Kurumun fiziki ortamının onarım ve bakımının kaynaştırma öğrencilerinin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmelidir. Bedensel yetersizliği olan öğrenciler için rampa, özel dizayn edilen lavabolar gibi teknik düzenlemeler yapılmalıdır.

KEİYAÖ'ye göre veliler okulun BEP biriminin işbirliği içinde öğretmen yeterlilikleri büyük oranda çalışmaların yapıldığını belirtmişlerdir. BEP birimi üyelerinin işbirliği içinde çalışması kaynaştırma eğitiminin vazgeçilmez bir ögesidir. BEP biriminin her bireyinin kaynaştırma eğitimini özümsemesi ve gereken özeni göstermesi eğitimin başarısı için vazgeçilmez bir unsurdur. Normal sınıf öğretmenleriyle özel eğitim öğretmenlerinin ve kaynaştırma eğitimi sürecindeki diğer personel süregelen okul ve çevre ortamlarında ortak davranış modeli olmalıdırlar. Sınıf öğretmeni, özel eğitim öğretmeni ve uzman personelle kaynaştırma öğrencilerine uygun uygulamalarda bilgi alışverişinde bulunmaları gerekir. Öğretmenlerin işbirliği halinde olması tek başına yeterli değildir. BEP biriminin içerisinde görev yapan herkesin yardımcı personele kadar işbirliği içinde hareket ederek eğitimin amacına yüksek oranda ulaşıldığı aşikârdır.

KEİYAÖ'ye göre veliler BEP biriminin öğretmen yeterlilikleri olarak BEP toplantılarının büyük oranda düzenli yapıldığını belirtmektedirler. BEP birimlerinin düzenli toplantılar yapması kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin aldıkları eğitimlerinin gelişim süreçleri hakkında daha geçerli bilgiye sahip olmayı sağlayacaktır. Toplantılar eksikliklerin erken tespit edilmesi ve eksikliklerin giderilmesi düzenli ve sıklıkla yapılması ile mümkündür. Olası problemlerin çözümü ve önlenmesi için toplantıların düzenli yapılmasıyla gerçekleştirilebilir. Böylece kaynaştırma eğitiminde riskler ve olumsuz etkileyecek unsurlar minimize edilerek daha iyi bir eğitim imkânı doğacaktır. Bu toplantıların sıklığı velinin de öğrencisinin gelişim sürecini görmesini sağlayacaktır.

Başarıyı arttırmak adına toplantılarda yeni fikirler, farklı görüşlerle öğrencinin hayata tutunması hız kazanacaktır. Toplantı içeriği tamamen öğrencinin okul ve aile işbirliğine dayalı olmalıdır. Aile ve okul BEP planına ve BEP toplantılarında alınan kararlar okulda da evde de aynı şekilde uygulanmalıdır.

KEİYAÖ'ye göre veliler fiziksel yeterlilikleri olarak sınıf mevcudunun kaynaştırma eğitiminin verildiği sınıflarda yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma yapılan bölgelerdeki kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin sınıflarının mevcudu özel eğitim yönetmeliğine uygun olduğu görülmektedir. Sınıf mevcudunun gereğinden fazla olması ve az olması alınan eğitimin amacından uzak olmaktadır. Kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sınıf mevcudunun fazla olması kaynaştırma öğrencisine öğretmenin ilgi ve alakasında zayıflığına neden olacaktır. Akranları arasında uyum sorunu yaşamasına neden olacaktır. Sınıf mevcudunun az olduğu durumlarda ise sınıf öğretmenin ilgişi fazla olmasına karşın farklı özelliklerdeki akranları azlığı nedeniyle kaynaştırma öğrencisi de bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde tam zamanlı kaynaştırma eğitiminde; okul öncesi eğitim sınıf mevcudu en fazla 14, ilköğretim okulları sınıflarda en fazla 30 öğrenci olarak belirtilmiştir. Durumları ayrı bir sınıfta eğitilmeyi gerektiren öğrenciler için sınıfların mevcudu en fazla; okul öncesi eğitimde 6, ilköğretimde 12, orta öğretimde 20 ve yaygın eğitimde 10 öğrenciden oluşur. Bir de normal gelişim gösteren bireylerin istekleri doğrultusunda kaynaştırma eğitimine dâhil edilebilirler. En fazla beş kaynaştırma öğrencisi olma koşuluyla bu sınıfların mevcutları en fazla okul öncesi eğitimde 14, ilköğretim-orta öğretimde 20 ve yaygın eğitimde 10 öğrenciden oluşur. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamalarında ise birden fazla yetersizliği olan bireyler için özel eğitim sınıfları oluşturulur ve bu sınıfların mevcudu iki öğretmenli olarak en fazla altı öğrenciden oluşur.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda fiziksel yeterlilik olarak kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda ders araç gereçleri yeterli görülmüştür. Kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler normal gelişim gösteren öğrencilere nazaran akademik zayıflığı ve algılamada güçlükler görülür. Bu nedenlerle kaynaştırma öğrencisi olan sınıflardaki araç gereçler görsel ağırlıklı, öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenebileceği hayattan örnekler olan materyallerle ve oyun temelli araç gereçlerle eğitimleri yapılmalıdır. Sınıf içindeki görsel araç ve gereçler öğrencinin anlayabileceği

ve işlem basamaklarına göre tasarlanmalıdır. Kaynaştırma öğrencisinin normal gelişim gösteren akranları ile ortak ve işbirliği halinde olabilecek, sınıftaki bütün öğrencilerin beraber aynı şekilde algılayabileceği bir şekilde tasarlanmalıdır.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak özel eğitim öğretmenin kaynaştırma eğitiminin gereklerini çoğunlukla yerine getirdikleri görülmüştür. Kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin önemi büyüktür. Özel eğitim öğretmenleri, öğrencinin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıf içinde uyum sağlayabilmesi için sınıf öğretmenleri ile işbirliği içinde olmalıdır. Öğrencinin dersine giren bütün öğretmenlere öğrenci gelişimi konusunda bilgi ve beceriler noktasında gerekli tüm paylaşımları yapması gerekir. Özel eğitim öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerinin ihtiyaçlarının ve ilgilerinin belirlenmesinde özel eğitim hizmetleri için önemli bir kaynaktır. Özel eğitim öğretmenlerinin sınıf içinde kaynaştırma öğrencilerine destek sağlayarak kaynaştırma öğrencilerinin sınıfın bir parçası olmasında büyük bir role sahiptir. Ülkemizde kaynaştırma öğrencilerinin buldukları sınıflarda kaynaştırma öğrencilerine ve sınıf öğretmenlerine destek verilmemektedir. Bu noktada özel eğitim öğretmeni öğretmenleri, veliyi ve okul yönetimini bir uzman olarak bilgilendirmelidir.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak öğrencilerinin sınıf öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gerekliliğini bildiklerini katılımcıların yarısı göstermiştir. Günümüzde bireylerin büyük bölümü özel eğitim gereksinimleri olan öğrencilerin özel eğitim okullarında ve özel eğitim öğretmenleri tarafından eğitim alacaklarının/almalarının gerektiğini düşünmektedirler. Oysaki ülkemizde yürürlükte olan yasalar özel eğitim alması gereken bireylerin normal eğitim okullarında sınıf öğretmenleri tarafından normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almaları gerektiği hükmündedir. Dolayısıyla her bir sınıf öğretmenin sınıfındaki kaynaştırma öğrencisine hizmet vermesi gerekmektedir. Bu sebeple, işbirliği içinde olunabilecek bir ekibin en önemli bireylerinden biri de öğretmendir. Her öğretmenin sahip olduğu beceri ve yeterlilikler işbirliği içinde çalıştıklarında kaynaştırma öğrencisinin başarısının etkileyecek en önemli unsurlardandır.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak öğretmenlerin velilerle rahat iletişim kurabildiklerini göstermiştir. Her öğrencide olduğu gibi, normal gelişim gösteremeyen çocuğun da yaşama karşı tutumu, temel

bilgileri ve kişisel özelliklerini belirleyecek edinimleri aile ortamında kazanmaktadır. Bu nedenle okul ile veli ilişkileri sağlıklı kurulması gerekmektedir. Öğretmenler veli ile öğrencinin eğitiminin her döneminde mutlaka veli ile birlikte hareket etmelidir. Veli görüşmeleri, aile ziyareti, vb. faaliyetler velinin daha da bilgi ve becerilere sahip olmasını sağlayacaktır.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak veliler, öğrencinin normal gelişim gösteren sınıftaki öğretmenleri, kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında yeterli beceriye yarısının olumlu yönde bir tercihte bulduklarını göstermiştir. Kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıflardaki öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencisi ve özel eğitim uygulamaları hakkında sahip oldukları bilgilerin yanı sıra bu bilgilerin beceri haline getirilmesi eğitimin amacına ulaşmasındaki en büyük etkidir. Fakat ülkemizde birçok okullarda kaynaştırma öğrencisi akranlarının aldığı eğitimi ve ilgiyi görememektedir. Kaynaştırma sınıftaki öğretmenlerin öğrencinin BEP'na göre kaynaştırma öğrencisinin davranışları kazandıracak becerilere sahip olması gerekmektedir.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak kaynaştırma öğrencilerinin, eğitimi en iyi şekilde gerçekleştirecek kişilerin özel eğitim öğretmenleri olarak görmüşlerdir. Özel eğitim uzmanı olarak özel eğitim öğretmeni, normal gelişim gösteremeyen çocukların eğitim ve öğretimle ilgili ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludurlar. BEP, bu ihtiyaçların ana unsuru olsa da tek başına yeterli değildir. BEP ile birlikte, eğitimle ilgili araç gereç gibi malzeme hazırlama, aile eğitimi vermek, serbest zaman eğitimi ve kaynaştırma eğitimi kapsamında(özellikle tersine kaynaştırmalarda) ya sınıfta eş öğretmen ya da okul bünyesinde ayrı bir sınıfta (kaynak oda) özel eğitim olarak da görev yapmaktadırlar. Velilere göre özel eğitim öğretmeni alanında uzman kişiler olduğu için kaynaştırma eğitiminde de etkisinin büyük olacağını düşünmektedirler.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ile okullardaki öğretmenlerin uyumlu çalıştıklarını düşünmektedirler. Rehabilitasyon kökünden gelen iyileşme iyileşme durumu bizim yorumumuza göre olağan halden daha ileri iyi hale geçme durumu olarak açıklayabiliriz. Rehabilitasyon kelimesine bakınca hemen aklımıza bir sıkıntı bir problem gelmekte ya fiziksel ya zihinsel illa bir eksiklik aranmaktadır. Tüm insanlığın

ihtiyacı vardır kısacası. Rehabilitasyon çevremizde şimdilerde daha farklı kullanılmakta özel eğitim öğrencilerimize yönelik işlev görmektedir. Çeşitli özel kurumlar engel düzeyine göre veya karışık özel hizmet gerektiren öğrencilere hizmet vermektedir.

Bir öğrenciyi ilk önce hastane psikiyatri veya ortopedi bölümlerine gidecek daha sonra RAM rehberlik araştırma merkezine gidecektir. Eğer ki kurum uygun görürse rehabilitasyona gidebilir. Özel eğitime muhtaçtır gibi bir görüş bildirilirse o zaman öğrenci, okula ve bir özel kuruma devam etmektedir.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı olacak eğitilmiş personel, ihtiyaçlarını karşılayabilmesini sağlayan eğitim ve yöntemleri ile onların engel ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime *özel eğitim* denir. Diğer bir ifade ile rehabilitasyon; doğum öncesi, sonrası yada doğum esnasında herhangi bir nedenle oluşan engel durumunu ortadan kaldırmak veya etkilerini en az düzeye indirmektir. Yine rehabilitasyon eğitimi, engelliye yeniden fiziksel, psikolojik, sosyal, mesleki ve ekonomik yeterlilik kazandırmak, evinde ve işinde sosyal yaşamında kendine ve topluma yararlı olabilmesini sağlayabilmektir.

Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların başarılı olarak ilerleme göstermeleri için aile, özel eğitim merkezi ve okul işbirliği yapmaları büyük önem taşımaktadır. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin özellikle kaynaştırma öğrencisi olan çocukların okullarını sık sık ziyaret etmek, öğretmenleriyle temas halinde olarak bilgi ve fikir alışverişinde bulunmak, çocuğun seviyesi ve engeline uygun programı birlikte belirleyerek uygulamak da bu anlamda son derece gerekli ve önemlidir. Eğitim süreci içinde yapılan tüm bu hizmetlerin amacı, bireyin en olumlu bir şekilde yararlanarak, her yönüyle tüm olarak gelişmesine ve sağlıklı bir kişilik kazanmasına olanak sağlayacaktır.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda sosyal yeterliliği olarak, öğrencilerin sosyalleşmesi için kaynaştırma eğitimi önemli ve gerekli olduğunu belirtmişlerdir. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 12. Maddesinde; "Özel Eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür." İfadesi ile devlet, kaynaştırma eğitiminin önemini göstermiştir.

Kaynaştırma eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin yetersiz olması ve/veya öğrendikleri sosyal becerileri uygun olarak kullanamamaları, karşılaştıkları çeşitli sosyal problemlerin nedeni olarak kabul edilmektedir. Çünkü sosyal beceriler bireyin akranları, öğretmenleri, ailesi ve diğerleriyle olumlu sosyal ilişkiler kurması, bu ilişkileri sürdürmesi için gereklidir ve bu beceriler akran kabulü ile sosyal uyumu kolaylaştırır; çevrenin sosyal beklentileri ile baş etmeyi sağlar (Gresham, 1986, Kolb, Hanley ve Maxwell, 2003, Gresham, Sugai ve Horner, 2001'den Akt. Sucuoğlu, 2005, 43).

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda sosyal yeterliliği olarak, kaynaştırma öğrencilerinin, sosyal ortamlara uyumları, öğrenmelerini olumlu yönde etkilediği görüşünü benimsemektedirler.

Kaynaştırma öğrencisi olan özel gereksinimli çocuklar, okul ortamında sosyalleşmeye ve akademik olarak eğitim almaya ihtiyaçları vardır. Öğretmenlerin, özel gereksinimli çocukların, arkadaşlarıyla oyun oynamalarına, iletişim kurmalarına, karşılıklı yardımlaşmalarına destek olması özel gereksinimli çocukların sosyalleşmelerine çok katkı sağlayacaktır. Sınıf ortamında öğrencilerin kendilerini yalnız hissetmemeleri sağlanmalı, parmak kaldırmaları ve tahtaya çıkmaları desteklenmelidir. Bu aynı zamanda çocukların kendilerine olan güven duygusunun gelişmesine-yerleşmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynaştırmada her okul kaynaştırma okuludur ve okullar farklı tür ve düzeylerde özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için gerekli düzenlemeleri yaparlar. Öğrencinin okula değil, okulun öğrenciye uyum sağlaması beklenir. Herkes için kaliteli eğitim anlayışıyla giderek yaygınlaşan bütünleştirmeyle, her çocuğa akranlarıyla birlikte eşit koşullarda eğitim verilmesi ve onların yaşadıkları toplumun sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yaşamına etkin katılımları amaçlanır (Stojik, 2009; Feuser 2002). Bu sayede akranları ve çevresi ile etkileşimi iyi olan öğrencilerin öğrenme düzeyleri ve uyarılara karşı tepkileri daha iyi olacaktır.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda sosyal yeterliliği olarak, okullardaki kaynaştırma eğitiminde akran desteğinin önemi velilerden yarısı için olumlu görülmüştür. Normal gelişim gösteremeyen bireyler için eğitimin temel hedefi, normal gelişim gösteren bireyler için belirlenen eğitim hedeflerine benzer şekilde; bu bireyleri toplumsal yaşama hazırlamak bağımsız ya da en az bağımlı olarak yaşamlarını

sürdürebilmelerini sağlamak için gerekli olan becerileri onlara kazandırmaktır. Normal gelişim gösteremeyen çocukların akranlarıyla aynı ortamda eğitilmelerini sağlayan kaynaştırma eğitiminde; kaynaştırma öğrencisinin uygun sosyal becerilere sahip olmasının ve böylelikle akranları tarafından kabul edilmesinin kaynaştırma öğrencisinin akademik başarısını etkilediği herkesçe bilinmektedir. Bu nedenle, eğitim sürecinde akademik becerinin öğrenimi yanı sıra, uyum becerileri, kendini kontrol etme ve akranla ilişkili beceriler gibi sosyal becerilerin öğreniminin önemi artmaktadır. Akranlarda tersine kaynaştırma yöntemi ile de normal gelişim gösteren çocuklar büyüdüğünde toplumda normal gelişim gösteremeyen bireylere de bakışı ve davranışları daha olumlu olacaktır.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak, okullarda normal gelişim gösteren öğrencisi olan velilerin, kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gereksinimleri hakkında bilgilerinin olamını istemektedirler. Kaynaştırma öğrencilerinin velileri kadar diğer öğrenci velileri de kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi sahibi olmalılar. Çünkü kaynaştırma eğitiminde kendi öğrencileri de yer almaktadır. Öğrencilerin olumlu yönlendirilmelerinde ve bilgilendirilmelerinde ailenin de önemi çok büyüktür. Bu nedenle kaynaştırma öğrencisi olan velilerle ve diğer öğrenci velileri ile görüşmeler düzenlenmeli, mevcut durumlarla olası karşılaşılabilecek problemler hakkında bilgiler verilmelidir.

KEİYAÖ'ye göre velilerden elde edilen bulgularda sosyal yeterliliği olarak, kaynaştırma öğrenci velilerine eğitim verilirken, eğitimler açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmadığı görüşüne varmışlardır. Kaynaştırma öğrencisi velilerinin büyük bir bölümünde, ekonomik durumda zayıflık, eğitim düzeyinde düşüklük, aile içi ilişkilerde gerginlik, çocuk sayısında fazlalık ve en önemlisi çocuklarının geleceği konusunda yoğun kaygı yaşamakla beraber çocuğun bu durumunu kabullenememe durumunda da olabilir. Aile içinde bu tür ruhsal yapıda olan veli, okula karşı da tepkilidir, çocuğunun eğitiminin okuldan ibaret anlayışında olabilir. Eğitimin değiştirici-geliştirici özelliğine inançları zayıftır. Velinin bu psikoloji durumu, veliyi anlamaya çalışmakla başlanmalı, samimi ve içten ifadelerle bütün söylemlere dikkat edilmelidir. Açık, anlayabileceği bir dille, tutarlı, özel bilgilerin gizliliği, çocuğun merkeziliği ilkelerine uygun davranışlar gösterilmelidir.

Sonuç olarak, KEİYAÖ'ne göre gerçekleştirilen bu çalışmanın çocuğu kaynaştırma uygulamalarına devam eden öğrenci velilerinin kaynaştırmaya yönelik kaliteli eğitim beklentileri araştırılmış olup, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca anne babaların kaliteli eğitim beklentilerinin göz önünde bulundurulması veli-öğrenci-okul çalışmalarının düzenlenmesinin önemine dikkat çekeceği düşünülmektedir.

4.5. Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda uygulamaya yönelik ve ileriye dönük şu önerilerde bulunabiliriz.

4.5.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Kaynaştırma eğitiminde görev alan bireyler, özel eğitim alanına, öğrenmeye, öğretmeye, yardım yapmaya, sorumluluk almaya hazır ve istekli olmalıdır. Bu özelliklerle beraber sabırlı ve sakin, tutarlı, kararlı, dengeli kişilik yapısına sahip, insan sevgisi ve insana değer verici tutuma sahip, insanın özür ve özellikleri ne olursa olsun, onlara karşı önyargısız, olumlu ilgi ve şartsız kabul gösterici, empatik anlayışa sahip, düşünce ve davranışları aynı, içten, yani saydam olmalıdır. Bu bireyler gözlem yeteneği yüksek kişilik yapısına sahip olmalıdır. Kaynaştırmada öğrencinin uyumu sürekli gözlemlenmeli ve not edilip kayıt altına alınmalıdır. Bu sayede çocuğa verilecek eğitimde başarı kaçınılmaz olacaktır.

2. Kurumlarda destek hizmet sağlayıcılar, işbirliğinin önemli bir parçalarıdır. Çünkü bu bireyler yetersizliği olan öğrencilerin farklı gereksinimlerini karşılayacak hizmetleri sağlarlar. Destek hizmet sağlayıcıları ilk değerlendirmelerde, BEP toplantılarında, ailelerle gerçekleştirilen toplantılarda ve diğer çalışmalarda yer almalıdırlar. Destek sağlayan uzmanlar bu sayede kaynaştırma öğrenciler ile yapılan faaliyetler çocukların çevreleri tarafından bilinmesi ve davranışa dönüşüp kalıcı hale gelmesine neden olacaktır.

3. Velilerin tamamına, kaynaştırma alanında sürekli bilgilendirici, eğitici ve duruma uyum sağlayıcı faaliyetler düzenlenmelidir. Kaynaştırmada esas olan öğrencilerin uyumudur. Velinin işbirliği içinde olması ile kaynaştırma öğrencisinin içinden geldiği kültürel özelliklerinde bilinmesi, alınacak kararların bu özellikler ışığında olmasının önemi büyüktür.

4. Kaynaştırma eğitiminde daha iyi eğitim için öğrenci ile iletişimi olan herkes, bu öğrenci ve kaynaştırma eğitimi konusunda sık sık bilgilendirilmelidir. Her davranış kayıt altına alınmalıdır. Diğer öğretmenlerin derslerinde öğrenci seviyesinde ders etkinliklerine katılımının sağlanacağı çalışmalara yer vermesi önerilebilir.

5. Kaynaştırma eğitiminin daha iyi bir seviyeye taşıyabilmek ve istenilen sonuçların elde edilebilmesi için psikolojik, sosyal ve fiziki ortamların amaca ve öğrencinin durumuna uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

6. En iyi öğrenme bireyselleştirmeden toplumsallaştırmaya, somuttan soyuta, yakından uzağa, basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene doğru giden faaliyetlerle olur. Öğrencinin eğitiminde görevli kişiler sunacakları bilgileri bu ilkelere göre düzenlemeleri eğitimin istenilen seviyede gerçekleşmesini sağlayacaktır. En iyi öğrenilen şeyler yaparak ve yaşayarak edinilen becerilerdir. Bu yöntem çocuğun eğitiminin tüm etkinliklerinin temeline alınarak şekillendirilmelidir. Yaşantı, gösteri, deney, drama... yöntemlerinin kullanılmasına büyük önem verilmelidir.

4.5.2.İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Çalışmanın genelle yayılabilmesi için, bu tür araştırmaların, çocuğu kaynaştırma uygulamalarına devam eden diğer anne-babalara ve ülkenin diğer yerlerinde da uygulanması,

2. Çocuğu kaynaştırma uygulamalarında eğitim alan aileler okulları aracılığıyla veli eğitim programlarıyla kaynaştırma eğitime ilişkin görüş ve beklentilerinin farklılaşp farklılaşmadığının araştırılması,

3. Normal gelişim gösteren çocuğu olan ailelerin, kaynaştırma eğitime ilişkin eğitim beklentileri ile kaynaştırma öğrencisinin ailelerin eğitim beklentilerinin incelenmesine, karşılaştırılmasına ilişkin araştırma yapılması önerilebilir.

4. Kaynaştırma eğitiminde eğitim materyalleri ve yöntemleri konu edinilebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Acar, Ç. (2000). “Zihin Özürlü Çocuklarda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Davranışlarla İlgili Görüş ve Önerileri”. Yüksek Lisans Tezi Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- [2] Akçatepe, G. ve Kargın, T. (1996). “İşitme Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Gereksinimlerinin Belirlenmesi” L. Bıyıklı (Ed.), Özel eğitim Dergisi, 2, (2):7-24
- [3] Akkök, F. (1989). “Özürlü Bir Çocuğa Sahip Anne Babaların Kaygı ve Endişe Düzeyini Ölçme Aracının Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması”. Psikoloji Dergisi, 7, (23): 26-38
- [4] Aral, N. ve Dikici, A. (1998). “Normal Gelişim Gösteren Çocukların Özel Gereksinimi Olan Akranları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi”. VIII. Özel Eğitim Kongresi, Edirne: Kök Yayınevi.
- [5] Ataman, A. (2003) “Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş,”.A. Ataman (Ed.): Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim (s.9-31).Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- [6] Atay, M. (1995). “Özürlü Çocukların Normal Yaşıtları İle Birlikte Eğitim Aldıkları Kaynaştırma Programlarına Karşı Öğretmen Tutumları Üzerine Bir İnceleme” Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [7] Antonak ve Larrivee, (1995). Akt.: Avcıoğlu, H., Eldeniz-Çetin, M. ve Özbey, F. (2004). “Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”. A.Yakmış ve E.Sazak-Pınar (Ed): XIV Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı, Ankara: Kök Yayıncılık.
- [8] Avcıoğlu, H., Özbey, F. ve Eldeniz Çetin, M. (2004). “Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” A. Yıkmiş ve E. Sazak-Pınar, (Ed.): XIV Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı, Ankara: Kök Yayıncılık.
- [9] Avcıoğlu, H., Sazak-Pınar, E. ve Öztürk, T. (2004). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Kaynaştırmaya Yönelik Öğretmen ve Anne-Baba Tutumlarının İncelenmesi”. A.Yıkmiş ve E. Sazak-Pınar (Ed.): XIV. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı, Ankara: Kök Yayıncılık.
- [10] Turhan, C. (2007). “Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- [11] Batu, E. S. (1998). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Mes-

- lek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- [12] Batu, E. S. (2004) “Özel eğitim ve Ek Hizmetler” O.Gürsel (Ed.): Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi (s.141-152). Eskişehir.
- [13] Batu, E. S. ve Kırcaali-İftar, G. (2005). “Kaynaştırma”, Ankara: Kök Yayıncılık.
- [14] Cavkaytar, A. (1999). “Zihinsel Engellilere Öz Bakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Bir Veli Eğitimi Programının Etkinliği”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- [15] Darıca, N. (1992), “Özürü Çocukların Eğitiminde Entegrasyonun Önemi”. I. Ulusal Eğitim Kongresi’nde Sunulan Bildiri. Ya-Pa Yayınları, İstanbul Akt.: Yıkılmış, N. (2006). “İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- [16] Diken, İ. H. ve Sucuoğlu, B. (1999). “Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması”. Özel Eğitim Dergisi, 2, (3): 25-39
- [17] Eripek, S. (1986). “Engelli Çocukların Normal Sınıflara Yerleştirilmesi Kaynaştırma”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1, (2): 157-169
- [18] Eripek, S. (2007) “Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları”. S. Eripek (Ed.), İlköğretimde Kaynaştırma (s.1-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- [19] Evcimen, E. (1996). “Zihin Engelli Çocuğu Olan Velilerin (Anne-Babaların) Gereksinimlerinin Belirlenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- [20] Göksu, İ. ve Çevik, T. (2004), “Özel Eğitime Giriş” Adana. Akt.: Battal, İ. (2007) “Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- [21] Gözün, Ö. ve Yıkılmış, A. (2003). “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusundaki Bilgilendirmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumların Değişimindeki Etkililiği”. XII. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirgeleri, Eskişehir: Karatepe Yayınları, 136-147.
- [22] Güzel-Özmen, R. (2003). “Kaynaştırma Ortamında Öğretimsel Düzenlemeler”, A. Ataman, Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş. (s.51-83). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- [23] Sahbaz, Ü. (2003). “Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden Zihin Engelli Öğrencilerin Sosyal Kabul Düzeylerinin Belirlenmesi”. A. Konrot (Ed.), Özel Eğitimden Yansımalar, Ankara: Kök Yayıncılık.
- [24] Kargın T. (2004). “Kaynaştırma: Tanımı Gelişimi ve İlkeleri”, S. Kaner, (Ed.), Ankara: Özel Eğitim Dergisi 5, (2): 1-13
- [25] Kırcaali-İftar, G. (1992). “Özel Eğitimde Kaynaştırma” Eğitim ve Bilim, 16:45-50
- [26] Kuz, T. (2001). Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, T.C. Başbakanlık Özürü İdaresi Başkanlığı, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- [27] Lewis, R. ve Doorlag, D. (1987) “Teaching Svecial Student in the Mainstreaming Akt.: Temir, D. (2002). “Çocuğu Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Velilerin Sorunları ve Beklentileri” Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [28] Meral, B.F. (2006). “Babaların Zihin Engelli Çocukların Yetiştirilmesine Yönelik Katılım Durumlarının Belirlenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- [29] Metin, N. (1995). "Ana Okuluna Devam Eden Dört-Altı Yaş Gurubundaki Çocukların Anne-Babaların Normal ve Özürlü Çocukların Kaynaştırıldığı Programlar Hakkındaki Düşüncelerin İncelenmesi". V. Özel Eğitim Günleri, Ankara.
- [30] Milli Eğitim Bakanlığı. (1997). "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği", Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- [31] Milli Eğitim Bakanlığı. (2000). "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği", Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- [32] Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği", Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- [33] Öncül, N. (2003). "Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri". Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- [34] Özcan, N. (2004). "Zihin Özürlü Çocuklara Tuvalet Becerisi Öğretimine Yönelik Veli Eğitimi Programının Etkinliği" Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- [35] Stainback, W., Stainback, S. ve Stefanich. (1996). "Learning Together in Inclusive Classrooms." Teaching Exceptional Children, 28, (2): 14-19 Akt.: Öncül, N. (2003). "Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri". Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- [36] Stainback, W., Stainback, S. ve Stefanich. (1996). "Learning Together in Inclusive Classrooms." Teaching Exceptional Children, 28, (2): 14-19 Akt.: Batu, E.S. (2000). "Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri". Özel Eğitim Dergisi, 2, (4): 35-45
- [37] Strain, Phillip., Kerr, Marry. (1981). "Mainstreaming of Children in School Research and programmatic Issues, Academic Press, Akt.: Deniz, T. (2002). "Çocuğu Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Velilerin Sorunları ve Beklentileri. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [38] Sucuoğlu, B. (1995). "Özürlü Çocuğu Olan Anne-Babaların Gereksinimlerinin Belirlenmesi" Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 9, (2): 36-43.
- [39] Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar Yöntemler Teknikler, İstanbul: Morpa Yayınları. Akt.: Battal, İ. (2007) "Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi". Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- [40] Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar Yöntemler Teknikler, İstanbul: Morpa Yayınları. Akt.: Turhan, C. (2007). "Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşleri". Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- [41] Sucuoğlu, B. (1996). "Kaynaştırma Programlarında Anne-Baba Katılımı". Özel Eğitim Dergisi, 2, (2): 25-43
- [42] Sucuoğlu, B. (2004). "Türkiye'de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar / Araş-

- turmalar (1980-2005)” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5 (2): 15-23
- [43] Sucuoğlu, B., Küçükler, S. ve Kanık N. (1993). “Anne Babaların Özürlü Çocukların Eğitimlerine Katılımları” Nihai Rapor. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- [44] Sahbaz, Ü. (2003). “Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden Zihin Engelli Öğrencilerin Sosyal Kabul Düzeylerinin Belirlenmesi”. A.Konrot (Ed.), Özel Eğitimden Yansımalar, Ankara: Kök Yayıncılık.
- [45] Sahbaz, Ü. (2007). “Normal Öğrencilerin Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden Engelli Öğrenciler Hakkında Bilgilendirilmelerinin Engellilerin Sosyal Kabul Düzeyine Etkisi”. Eurisian Journal of Educational Research, 26: 109-208.
- [46] Şura Raporu (1999). “I. Özürsümler Surası: Çağdaş Toplum Çağdaş Yasam ve Özürsümler”. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürsümler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- [47] Akt.: Kargın, T. (2004). “Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri”. S. Kaner (Ed.), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi.
- [47] Temir, D. (2002). “Çocuğu Kaynaştırma Eğitime Devam Eden Velilerin Sorunları ve Beklentileri” Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [48] Turan, Z. (2004). “Anne Baba Eğitimi” S. Türküm (Ed.), Açıköğretim Okul Öncesi Anadolu Üniversitesi Yayınları Eskişehir, 2004.
- [49] Turhan, C. (2007). “Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşleri”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- [50] Türkoğlu, Y.K. (2007). “İlköğretim Okulu Öğretmenleriyle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi ve Sonrasında Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- [51] Uysal, A. (1995) “Öğretmen ve Okul Yöneticilerin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- [52] Varlıer, G. (2004). “Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- [53] Vuran, S. (2003). “Davranış Değiştirme” Dersi Yayınlanmamış Ders Notları. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- [54] Vuran, S. (2005). “İlköğretim Düzeyindeki Kaynaştırma Sınıflarında Eğitim Alan Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sosyometrik Konumları”. Eğitim Araştırmaları, Ankara: Anı Yayıncılık.
- [55] Vuran, S. (2007). “Sosyal Yeterliliklerin Geliştirilmesi” S. Eripek (Ed.), İlköğretimde Kaynaştırma (s.221-242). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

EKLER (APPENDICES)

EK A KAYNAŖTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN YETERLİLİK ALGILARI ÖLÇEĞİ (KEİYAÖ)

Sayın Veli;

Bu anket, “KaynaŖtırma Eğitimine İlişkin Yeterlilik Algıları”nı belirleyebilmek amacıyla hazırlanmıŐtır. Bilgiler belirtilen amaç dışında kullanılmayacaktır. Bütün sorulara cevap vermenizi rica eder, katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ali YÜCEBAŞ

Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmeni

A. AŞağıdaki soruları okuduktan sonra kendinize uygun olan seçeneği iŐaretleyiniz.

1.Cinsiyetiniz

() Erkek () Kadın

4. Çocuk Sayınız

() Tek çocuk () 2 çocuk () 3 Çocuk
() 4 Çocuk () 5 Çocuk ve yukarısı

2. YaŐınız

5. Ekonomik Durumunuz

- () 20 – 30 yaş arası () 31 – 35 yaş arası () Zayıf () Orta
 () 36 – 40 yaş arası () 41 – 50 yaş arası () İyi () Çok İyi
 () 51 – 60 yaş arası () 61 yaş ve üstü

3. Eğitim Durumunuz

- () İlkokul () Ortaokul
 () Lise () Yüksek Öğrenim

6. Oturduğunuz Ev

- () Kiralık () Kendimizin
 () Lojman () Diğer

B. Aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi hiç, az, orta, çok, tamamen seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtiniz.

No	İFADELER	KATILMA DERECEŚİ				
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen
1	Okuldaki kaynaştırma eğitimi uygulamaları yeterlidir.					
2	Öğrencinizin okulunun personeli kaynaştırma eğitiminin uygulamasına yardımcı olur.					
3	Öğrencinizin okulu kaynaştırma eğitimi için uygundur.					
4	Okulun BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) Birimi işbirliği içinde çalışmaktadır.					
5	BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) birimi düzenli toplantılar yapmaktadır.					
6	Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda sınıfın mevcudu eğitime uygundur.					
7	Öğrenciniz için kaynaştırma sınıflarındaki ders araç gereçleri yeterlidir.					
8	Öğrencinizin özel eğitim öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gereklerini yerine getirir.					
9	Öğrencinizin sınıf öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gerekliliğini bilir.					
10	Öğretmenler velilerle rahat iletişim kurarlar.					
11	Öğrencinizin normal sınıfındaki öğretmenleri, kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında yeterli beceriye sahiptir.					
12	Kaynaştırma öğrencilerinin, eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişiler, özel eğitim öğretmenleridir.					
13	Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ile okul öğretmenleri uyumlu çalışır.					
14	Öğrencilerin sosyalleşmesi için kaynaştırma eğitimi önemli ve gereklidir.					
15	Kaynaştırma öğrencilerinin, sosyal ortamlara uyumları, öğrenmelerini olumlu yönde etkilemektedir.					
16	Okuldaki kaynaştırma eğitiminde akran desteğine yer					

	verilmelidir.					
17	Diğer velilerin, kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gereksinimleri hakkında bilgileri vardır.					
18	Kaynaştırma öğrencilerinin aldıkları eğitimleri verimli buluyorum.					
19	Kaynaştırma öğrenci velilerine eğitim verilirken, eğitimler açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmalıdır.					

ÖZGEÇMİŞ (CURRICULUM VITAE)

Kişisel Bilgiler

Adı SOYADI :Ali YÜCEBAŞ
Doğum Yeri* :Çarşamba/SAMSUN
Doğum Tarihi* :1978

Eğitim Durumu

Lise Çarşamba Lisesi 1992-1995
Lisans Ondokuz Mayıs Üniversitesi 2001-2004
Yüksek Lisans Okan Üniversitesi 2011-.....

Mesleki Geçmiş

Görev Sınıf Öğretmenliği (Trabzon) 2008 – 2014
Özel Eğitim Öğretmenliği (Trabzon – Samsun) 2014 – 2016

İletişim

E-posta adresi

aliyucebas-55@hotmail.com